

Q. D. B. V.

DE

VICARIIS IMP. ROM. GERM.

SPECIATIM

DE

VICARIATU

GERMANIAE INFERIORIS

EDUARDO III. ANGLIAE REGI

A. MCCCXXXVIII. COMMISSO.

EX DECRETO

ILLUSTRIS ICTORUM ORDINIS

PRO LICENTIA

GRADUM DOCTORIS

CONSEQUENDI

AD D. XV. JANUARIJ MDCCLXXVIII.

PUBLICE DISPUTABIT

JOHANNES WILHELMUS METZLER

FRANCOFURTANUS AD MOENUM.

H. L. Q. C.

ARGENTORATI

Typis JOH. HENRICI HEITZII, Universitatis Typographi.

G. D. B. N.
DE

VICARIIS IMP. ROM. GERM.

SPECIATIM
DE

VICARIATU
GERMANIAE INFERIORIS

EDUARDO III. ANGLIAE REGI
A. MCCXXXVII. COMMISSO
EX DECRETO

ILLUSTRIS ICTORUM ORDINIS
PROFICIENTIA
GRADUM DOCTORIS
CONSECUENDI

AD D. X. JANUARIJ. MCCXXXVII.
PUBLICE DISPUTAT.

JOHANNES WILHELMUS MEYER
FRANKFURTENSIS AD MOEN.

M. L. G. G.

A. K. S. E. N. T. O. R. A. T. I.

Typis Joh. Henrichi Hartmanni, Universitatis Typographi

e Vicariatu Imperii in partibus Germaniae inferioris, quem Ludovicus V. Caesar Augustus Eduardo III. Angliae Regi demandavit, multa in Diplomatariiis, multa & apud Annalium ejus ævi scriptores prostant monumenta. Sed nemo fuit, quem sciam, qui peculiari opera in origines, limites, fata, naturam ipsius inquisiverit. Digna tamen, siquæ alia unquam materia, in qua elucidanda Viri desudarent; sive Potentissimum Europæ Principem intueare Imperatoris Romano Germanici vices mandatario nomine in se suscipientem; sive consilii prorsus singularis rationes prosequare; sive lucem ipsam spectes, quæ inde Historiæ Germanicae, Gallicae, Belgicae eorum temporum accedit. Hanc ego itaque provinciam raritate atque elegantia argumenti motus, licet viribus

impar, in me suscepi; spe potissimum adductus, justum quemlibet rerum harum aestimatorem nova omnino prolaturus, indulgentia potius ac favore adfuturum esse, quam errores, siquos, quod humanum foret, erravero exprobraturum vel defectus operis juvenili ambitione tentati superbius reprehensurum. Accipe jam instituti rationes. Cum Vicariatus Eduardinus in eis potissimum regionibus viguerit, quae, postquam Lotharii regnum misere discerptum fuisset, Ducatum Lotharingiae inferioris composuere, e re visum est pauca de fatis ejus praelibare. His aliqua de Vicariatibus regnorum Italici atque Arelatensis praemitto, ut inter ipsos ac Eduardinum Vicariatum comparatio institui possit. Hinc ipsum ex monumentis editis atque ineditis, quorum copia mihi facta est, illustro, tandemque aureum Ludovicianum celeberrimum, varie explicatum, jussu Eduardi regis, Ludovici V. Imperatoris auctoritate cusum esse, ea, qua decet, modestia, probatum dare conor. Tuum est, Lector, his, si placuerint, uti, quae minus recte visa fuerint, emendare, quae desunt, supplere, atque, quod votis omnibus expeto, rem maximi momenti molienti facili animo favere.

§. I.

Vicariorum Germaniae Species.

VICARIUS is dicitur, qui vices alterius sustinet vel ejus nomine jura ipsius exercet. Vicariorum itaque tot genera sunt, tot Classes, quot officiorum, jurium, dignitatum. At vero illi omnium praecipui absque dubio censendi sunt, quibus Leges regnorum fundamentales rei publicae tutelam tempore interregni vel principe impedito commendant. Ab istis probe distinguendi sunt, qui a Summo Imperante potestatem accipiunt, ut jura sua tueantur vel certum aliquod negotium perficiant. Illos populi, personam moralem constituentis, hos Imperantis vices gerere dixeris.

Hinc sequitur insignis Vicariorum, quos Germania veneratur, differentia. Sunt enim, qui *Imperii*, sunt qui *Imperatoris* Vicarii vulgo audiunt; at vero hos ipsos non Imperatoris solum, sed conjunctim Imperatoris & Imperii Vicarios nominandos esse arbitror, nisi forte Caesar ea peragenda ipsis commiserit, quae liberrimo suo arbitrio relictæ sunt. Dividuntur porro Vicarii in *Generales* & *Speciales*, vel *Particulares*. Primam classem ex nonnullorum sententia unus occupat Rex Romanorum, superstite Imperatore electus, ut impediti vel absentis vices agat & defuncto succedat. Alii eos quoque huc referunt Vicarios, quibus cura universi Imperii vel saltem integri regni ex eis, quae cum Germania olim coaluerunt, à Caesare & Imperio vel à Lege commissæ est. Particulares autem nuncupant illos, qui vel uni provinciae, vel certo negotio praefecti fuerunt. Accedit denique tertia divisio in *Perpe-*

§. IV.

Vicarii Italiae.

Italia, consilio & armis Ottonis M. in regnum proprium Regum Germaniae vindicata, longe alio jure, alia formula atque dominatrix Germania regebatur. Nulli hic Duces, nulli proceres majorum gentium, qui absentium Imperatorum Regumve vices suo jure explerent. Suus cuivis fere Civitati Magistratus Augustalis, qui Caesareo Regioque nomine jurisdictionem omnimodam in illa exercebat, atque infrenes populos sive vi sive auctoritate compescebat. Hinc mihi petenda videtur quaestionis, unde tantus Vicariorum S. R. I. in Italia numerus? solutio. Illorum vero potentior sive audacior quisque successu temporis temporariam & specialem, qualis ab initio omnium fuerat, dignitatem in generalem & perpetuam commutare, & cum ipsa Vicariorum multitudo singulorum potestatem diminuisset, facile potestatis augmentum ex ruina aliorum petere coepit. Ita factum est, ut Imperium Italiae per absentiam Imperatorum ad tres potissimum gentes vicaria auctoritate instructas redierit, Mediolanensem scilicet Sabaudicam atque Mantuanam.

Mediolanensem Vice-Comitem ex illustri Galeacio-
rum gente oriundum Adolphus Nassovius Imperii Vicarium per universam Lombardiam nuncupavit ¹⁾, quae deinceps dignitas sequentibus Vice-Comitibus ab Imperatoribus Alberto, Henrico VII. Carolo IV. continuata fuit,

& 89. his verbis incipiunt: „Nos Johannes Dei gratia Bohemie & „Polonie Rex, sacri Imperii citra montes Vicarius generalis ac „Luzelburgensis Comes”

1) TRISTAN. CALCHUS in *Histor. Patr.* L. XVIII. ad a. 1294. in GRAEVII *Thes. antiq. Ital.* T. II. P. I. p. 388.

fuit, donec à Wenceslao a. 1395. Ducis titulum obtinuerint ²⁾).

Mantuanus Vicariatus jam ab Ottone M. a. 962. institutus ³⁾, a. 1432. Johanni Francisco Gonzagae ab Imperatore Sigismundo denuo concessus ⁴⁾, aliquandiu penes Mantuae Duces remansit atque beneficio Imperatorum Ferdinandi II. a. 1624. Ferdinandi III. a. 1657. Italiae omni, quam late illa majestatem Augustorum veneratur, praefectus est. Verum Sabaudiae Duces, quibus Sigismundus a. 1412. ⁵⁾ Vicariam potestatem in sua ditione contulerat, Carolus V. a. 1555. confirmaverat ⁶⁾, successores hujusce ad alia subinde territoria extenderant, privilegiis Ferdinandeis jura antiqua, & ipsa litteris Augustalibus suffulta, longique temporis usu consecrata opposuere, faciliq; negotio post mortem Ferdinandi III. qui Gonzageneses affines summo favore amplexus erat, apud Electores obtinuerunt, ut speciali pacto, Capitulationi Leopoldinae inserto, Vicariatus Mantuanus antiquis limitibus circumscriberetur, atque Sabaudico prisca in Italiam universam, quae Germaniae paret, auctoritas restitueretur ⁷⁾. Gaudet etiamnum Sabaudiae Duces post varias procellas, quae statum Italiae publicum concusserunt everteruntque, juribus nonnullis Vicariatus suo attributis, servatis nempe ex naufragio tabulis ⁸⁾. Levi manu quaestionem attingo, an Vicariatus Italiae Generalibus, qui tempore

2) LEIBNIT. in *Cod. Juris gentium* T. I. p. 27.

3) LUNIG in *Cod. Ital. diplom.* T. I. p. 1342.

4) Idem l. c. p. 1371.

5) Idem l. c. p. 681.

6) Idem l. c. p. 765.

7) CAPITULATIO LEOPOLDI Art. IV. qui est CAPIT. NOVISS. XXVI.

8) cf. Perillustris L. B. de MÜNCHHAUSEN Diss. de *Vicariatu Italico*, & KOENIGII *Programma de vicaria potestate in partibus regni Arelatensis & Italiae*.

interregni in Germania vigent, Vicariis subjectus sit? Rem omnem, quae neque ex A. B. neque ex aliis legibus publicis definiri poterat, extra dubitationis aleam posuerunt actus quam plurimi, quibus Sabaudiae Duces suam potestatem perpetuo Imperii Vicariatus subordinatam esse agnoverunt ⁹⁾. Silentio heic omnino praetereundus non est Vicariatus Supremus, quem sibi Summi Pontifices tam in Italiam quam in Germaniam olim competere affirmabant, cujusque obtentu post alios Clemens IV. Carolum Andegavensem ¹⁰⁾ & Clemens V. Robertum ¹¹⁾ Siciliae Reges Italiae Provisores nominaverunt. Neque vero sequiores fuerunt S. Pontifices in exercendis juribus, quae vacante Imperio in Germania affectabant. Notissima sunt acta Vicariatus Imperii Generalis, quem sibi Johannes XXII. P. M. egerato Ludovico V. Augusto anno 1324. attribuit; atque Benedictus XII. occasione Vicariatus Eduardini maximo molimine, infeliciores successu, restauravit. Horum plurima, quae in rem meam faciunt, ex RYMERI actorum collectione suo loco compellam; alias litteras Benedicti XII. adhuc ineditas atque ex Archivo Insulano ad me transmissas, sub finem dissertationis producturus ¹²⁾. Diuturna fuit haec contentio maximis odiis utrinque tractata. Enimvero postquam Germaniae Proceres libertatem atque majestatem Imperii contra ausus Pontificios per constitutionem Francofurtanam a. 1338. vindicassent, Carolusque IV. jura Vicariorum Imperii per A. B. stabilivisset, illa, quae Curia Romana sibi arrogaverat, jura antiquata sunt tandemque cum principiis, quibus innitebantur, oblivioni mandata.

9) König von den hohen Vicariats-Gerechtsamen, P. I. §. 26.

10) MONACHUS PADUANUS ad a. 1267. apud URSTIS. T. I. p. 622.

11) RAYNALDUS in *Cont. Annal. Eccles.* ad a. 1314. n. 3.

12) in *Cod. Probât.* N. III.

Vicarii Regni Arelatensis.

Frequentes, quibus immensum Caroli M. Imperium discissum fuit, divisiones & ipsa postremorum Carolidarum inertia & Arelatensi & novo Burgundiae regno initia dederunt ¹⁾. Utrumque initio seculi undecimi primum Regibus Germaniae, Franconicae stirpis, titulo utique speciali sibi quoque proprio, postea Germaniae ipsi accessionis lege accrevit. Nempe Rudolphus III. Provinciae atque Burgundiae Rex, cum se propter orbitatem ignaviamque ludibrio suis esse videret, Henricum II. Imperatorem, suum ex sorore nepotem, pacto apud Argentinam a. 1016. inito, haeredem regnorum nuncupavit, frendentibus licet proceribus, qui sibi jus antiquum Reges more majorum eligendi nequicquam vindicabant. Cum vero Henricus II. interverso naturae ordine a. 1024. ante avunculum testatorem mortem obivisset, Gisela Alemmanica Conradi II. Imperatoris Augusta, Rudolphi III. ex sorore Gerberga neptis, precibus, blanditiis, minis ab avunculo obtinuit, ut quae Henrico Saxoni scriptae fuerunt tabulae, jam nomine Conradi mariti sui filii quoque Henrici a. 1025. redimplerentur; quibus factum est, ut mortuo a. 1032. Rudolpho Conradus Caesar opimam hereditatem creverit, Henricis filio, nepoti, pronepoti transmittendam ²⁾. Patescit ex hac rerum gestarum serie, ambitiose nimis à doctissimis viris, qui jura Imperii Romano-Germanici

1) Utrumque regnum, alia quoque denominatione, veniebat. Arelatense enim, retento à Romanis nomine, qui hanc Galliarum partem, prae ceteris per longum tempus sibi subjectam, ex more provinciae suis adjecerant, Provinciae regnum audiebat. Ast Burgundicum à montibus, quibus includebatur, Juranum vocabatur

2) WIPPO de *Vita Chunradi Salici* apud PISTORIUM T. III. pag. 470. 474. 477. 478.

tuos & Temperarios. Illorum jus perpetuum est & ad postereros transmittitur. Horum officium tempore, ad quod constituti fuerunt, elapso vel negotio perfecto cessat.

§. II.

Vicarii Imperii A. B. constituti.

Vicariatus Imperii proprie sic dictus certam stabilemque ac legitimam formam demum per Auream Bullam accepit. In illa enim statutum fuit, ut quoties Sacrum vacare contingeret Imperium Palatinus & Saxo Electores ad manus futuri Regis Romanorum Provisores Imperii essent ¹⁾. Quamvis autem A. B. Vicariis tantum tempore interregni hanc potestatem tribuere videatur, obtinuit tamen, ut absente quoque Imperatore Palatinus & Saxo ordinarii Vicarii habeantur. Hinc est, quod Carolus V. cum fratrem suum Ferdinandum Imperii Vicarium absente se deputasset, Vicariis Imperii in A. B. constitutis, per litteras reversales cavet, ne id juribus eorum derogaret ²⁾. Notae sunt lites Palatinum inter atque Bavarum Electores de Vicariatu Palatino motae, quae transactione ab Imperatore & Imperio confirmata tandem A. 1745 sopitae fuerunt ³⁾. Limites Rhenani & Saxonici Vicariatuum A. B. distincte non expressi, alia transactione definiti sunt, quae ab Imperatore approbata ⁴⁾ confirmationem comitalem adhuc expectat. Sed actam omnino rem agerem, si plura de Vicariatu hoc adjectum irem.

1) A. B. Cap. V.

2) GOLDASTI Reichs-sagungen, T. I. p. 243.

3) Mosers teutsches Staats-Archiv, de a. 1752. V. Thl. p. 774. IX. Thl. p. 421. X. Thl. p. 523. XII. Thl. p. 923. & CAPIT. NOVISS. Art. III. §. 18

4) CAPIT. NOVISS. Art. III. §. 19. ipsum transactionis contentum sistit PUTTERUS in *Elementis Juris publici* p. 985. ed. a. 1766.

§. III.

Vicarii vivente Imperatore in Germania constituti.

Jam inde ab initio fatis constat Imperatores Germaniae Reges extra Germaniae fines peregre abeuntes, primum Proceribus cujuscunque Provinciae vicariam potestatem in illa detulisse, nequid per suam absentiam respublica detrimentum caperet. Hinc maxima Ducum auctoritas, quae ipsis impeditis, absentibus, defunctis ad Comites Palatinos provinciales devolvebatur. Verum enimvero pericula Imperii, hoc pacto inter plures divisi, impulerunt postmodum Caesares, ut frena ipsius uni committerent. Inde origines eorum, quos Imperatoris atque Imperii nuncupavi, Vicariorum, quorum ingens numerus in Fastis Germaniae occurrit, sed in quibus investigandis atque recensendis mihi commorari haud vacat. Ne tamen eos plane insalutatos dimittam, nominasse sufficiat ex seculo X. Wilhelmum Ecclesiae Moguntinae praefulem à patre Ottone I. constitutum ¹⁾: Ex seculo XI. Henricum de Lacu Comitem Palatinum, cui Imperatore Henrico IV. in Italiam exercitum ducente, commissae sunt habenae ²⁾: Ex seculo XII. Uladislauum Bohemiae Ducem Friderici I. Vicarium ³⁾: Ex seculo XIII. Engelbertum Coloniensem antistitem vices Friderici II. gerentem ⁴⁾: denique ex XIV. Johannem Bohemiae Regem à patre Henrico VII. Germaniae praefectum ⁵⁾.

1) WITTICHINDII *Annal.* L. III. inter MEIBOMII *Script. rerum germ.* T. I.

2) Diploma anni 1090. refert TOLNERUS in *Historia Palatina* p. 278.

3) DUBRAVIUS in *Hist. Bohem.* L. XII.

4) CAESARIUS HEISTERBACENSIS in *Vita S. Engelberti* L. I. C. V.

5) CONRADUS VECERIUS de *Henrico VII.* apud URSTISIUM T. II. p. 68. & ipsae Johannis litterae, Vicarii encomio insignes, quarum duae de a. 1313. apud HONTHEIM in *Hist. Trevir.* T. II. p. 88.

§. IV.

Vicarii Italiae.

Italia, consilio & armis Ottonis M. in regnum proprium Regum Germaniae vindicata, longe alio jure, alia formula atque dominatrix Germania regebatur. Nulli hic Duces, nulli proceres majorum gentium, qui absentium Imperatorum Regumve vices suo jure explerent. Suus cuivis fere Civitati Magistratus Augustalis, qui Caesareo Regioque nomine jurisdictionem omnimodam in illa exercebat, atque infrenes populos sive vi sive auctoritate compescebat. Hinc mihi petenda videtur quaestionis, unde tantus Vicariorum S. R. I. in Italia numerus? solutio. Illorum vero potentior sive audacior quisque successu temporis temporariam & specialem, qualis ab initio omnium fuerat, dignitatem in generalem & perpetuam commutare, & cum ipsa Vicariorum multitudo singulorum potestatem diminuisset, facile potestatis augmentum ex ruina aliorum petere coepit. Ita factum est, ut Imperium Italiae per absentiam Imperatorum ad tres potissimum gentes vicaria auctoritate instructas redierit, Mediolanensem scilicet Sabaudicam atque Mantuanam.

Mediolanensem Vice-Comitem ex illustri Galeaciorum gente oriundum Adolphus Nassovius Imperii Vicarium per universam Lombardiam nuncupavit ¹⁾, quae deinceps dignitas sequentibus Vice-Comitibus ab Imperatoribus Alberto, Henrico VII. Carolo IV. continuata fuit,

& 89. his verbis incipiunt: „Nos Johannes Dei gratia Bohemie & „Polonie Rex, sacri Imperii citra montes Vicarius generalis ac „Luzelburgensis Comes”

¹⁾ TRISTAN. CALCHUS in *Histor. Patr.* L. XVIII. ad a. 1294. in GRAEVII *Thes. antiq. Ital.* T. II. P. I. p. 388.

fuit, donec à Wenceslao a. 1395. Ducis titulum obtinuerint ²⁾).

Mantuanus Vicariatus jam ab Ottone M. a. 962. institutus ³⁾, a. 1432. Johanni Francisco Gonzagae ab Imperatore Sigismundo denuo concessus ⁴⁾, aliquandiu penes Mantuae Duces remansit atque beneficio Imperatorum Ferdinandi II. a. 1624. Ferdinandi III. a. 1657. Italiae omni, quam late illa majestatem Augustorum veneratur, praefectus est. Verum Sabaudiae Duces, quibus Sigismundus a. 1412. ⁵⁾ Vicariam potestatem in sua ditione contulerat, Carolus V. a. 1555. confirmaverat ⁶⁾, successores hujusce ad alia subinde territoria extenderant, privilegiis Ferdinandeis jura antiqua, & ipsa litteris Augustalibus suffulta, longique temporis usu consecrata opposuere, faciliq; negotio post mortem Ferdinandi III. qui Gonzageneses affines summo favore amplexus erat, apud Electores obtinuerunt, ut speciali pacto, Capitulationi Leopoldinae inserto, Vicariatus Mantuanus antiquis limitibus circumscriberetur, atque Sabaudico prisca in Italianam universam, quae Germaniae paret, auctoritas restitueretur ⁷⁾. Gaudet etiamnum Sabaudiae Duces post varias procellas, quae statum Italiae publicum concusserunt everteruntque, juribus nonnullis Vicariatus suo attributis, servatis nempe ex naufragio tabulis ⁸⁾. Levi manu quaestionem attingo, an Vicariatus Italiae Generalibus, qui tempore

2) LEIBNIT. in *Cod. Juris gentium* T. I. p. 2. 7.

3) LUNIG in *Cod. Ital. diplom.* T. I. p. 1342.

4) Idem l. c. p. 1371.

5) Idem l. c. p. 681.

6) Idem l. c. p. 765.

7) CAPITULATIO LEOPOLDI Art. IV. qui est CAPIT. NOVISS. XXVI.

8) cf. Perillustris L. B. de MÜNCHHAUSEN Diss. de *Vicariatu Italico*, & KOENIGII *Programma de vicaria potestate in partibus regni Arelatensis & Italiae*.

interregni in Germania vigent, Vicariis subiectus sit? Rem omnem, quae neque ex A. B. neque ex aliis legibus publicis definiri poterat, extra dubitationis aleam posuerunt actus quam plurimi, quibus Sabaudiae Duces suam potestatem perpetuo Imperii Vicariatus subordinatam esse agnoverunt ⁹⁾. Silentio heic omnino praetereundus non est Vicariatus Supremus, quem sibi Summi Pontifices tam in Italiam quam in Germaniam olim competere affirmabant, cuiusque obtentu post alios Clemens IV. Carolum Andegavensem ¹⁰⁾ & Clemens V. Robertum ¹¹⁾ Siciliae Reges Italiae Provisores nominaverunt. Neque vero sequiores fuerunt S. Pontifices in exercendis juribus, quae vacante Imperio in Germania affectabant. Notissima sunt acta Vicariatus Imperii Generalis, quem sibi Johannes XXII. P. M. egerato Ludovico V. Augusto anno 1324. attribuit; atque Benedictus XII. occasione Vicariatus Eduardini maximo molimine, infeliciores successu, restauravit. Horum plurima, quae in rem meam faciunt, ex RYMERI actorum collectione suo loco compellam; alias litteras Benedicti XII. adhuc ineditas atque ex Archivo Insulano ad me transmissas, sub finem dissertationis producturus ¹²⁾. Diuturna fuit haec contentio maximis odiis utrinque tractata. Enimvero postquam Germaniae Proceres libertatem atque maiestatem Imperii contra ausus Pontificios per constitutionem Francofurtanam a. 1338. vindicassent, Carolusque IV. iura Vicariorum Imperii per A. B. stabilivisset, illa, quae Curia Romana sibi arrogaverat, iura antiquata sunt tandemque cum principiis, quibus innitebantur, oblivioni mandata.

9) König von den hohen Vicariats-Gerechtigkeiten, P. I. §. 26.

10) MONACHUS PADUANUS ad a. 1267. apud URSTIS. T. I. p. 622.

11) RAYNALDUS in *Cont. Annal. Eccles.* ad a. 1314. n. 3.

12) in *Cod. Probät.* N. III.

Vicarii Regni Arelatensis.

Frequentes, quibus immensum Caroli M. Imperium discissum fuit, divisiones & ipsa postremorum Carolidarum inertia & Arelatensi & novo Burgundiae regno initia dederunt ¹⁾. Utrumque initio seculi undecimi primum Regibus Germaniae, Franconicae stirpis, titulo utique speciali sibi que proprio, postea Germaniae ipsi accessionis lege accrevit. Nempe Rudolphus III. Provinciae atque Burgundiae Rex, cum se propter orbitatem ignaviamque ludibrio suis esse videret, Henricum II. Imperatorem, suum ex sorore nepotem, pacto apud Argentinam a. 1016. inito, haeredem regnorum nuncupavit, frendentibus licet proceribus, qui sibi jus antiquum Reges more majorum eligendi nequicquam vindicabant. Cum vero Henricus II. interverso naturae ordine a. 1024. ante avunculum testatorem mortem obivisset, Gisela Alemmanica Conradi II. Imperatoris Augusta, Rudolphi III. ex sorore Gerberga neptis, precibus, blanditiis, minis ab avunculo obtinuit, ut quae Henrico Saxoni scriptae fuerunt tabulae, jam nomine Conradi mariti sui filii que Henrici a. 1025. redimplerentur; quibus factum est, ut mortuo a. 1032. Rudolpho Conradus Caesar opimam hereditatem creverit, Henricis filio, nepoti, pronepoti transmittendam ²⁾. Patescit ex hac rerum gestarum serie, ambitiose nimis à doctissimis viris, qui jura Imperii Romano-Germanici

1) Utrumque regnum, alia quoque denominatione, veniebat. Arelatense enim, retento à Romanis nomine, qui hanc Galliarum partem, prae ceteris per longum tempus sibi subjectam, ex more provinciiis suis adjecerant, Provinciae regnum audiebat. Ast Burgundicum à montibus, quibus includebatur, Juranum vocabatur.

2) WIPPO de *Vita Chunradi Salici* apud PISTORIUM T. III. pag. 470. 474. 477. 478.

in regnum Burgundiae scrutati sunt, affirmari illud Pactis Rudolphinis & regno Germaniae & genti regnatrici assertum esse ³⁾: neque enim pactis opus erat, neque electione, qua Caesar Conradus sibi filioque Henrico in Comitibus Paterniacensibus prospexit, si ad Germaniam, sive heredem dixeris, sive dominam feudalia regna recuperantem, Rudolphi hereditas rediisset. Sed quicquid horum omnium sit, certum est Proceres utriusque regni Provinciae pariter atque Burgundiae iisdem plane ac Germaniae Principes artibus eodemque successu regia jura paullatim usurpavisse, & quam fiduciario jure obtinuerant potestatem mox usu liberrimo exercuisse. Tunc vero Imperatores, ut majestatem regni Arelatensis praeceps ruentem tuerentur, labefactam restaurarent, VICARIOS adsciverunt, quibus tamen dignitatem conferre facilius fuit, quam auctoritatem. Primum, quem reperi & is quidem dubius in Arelatensi regno sive Imperatoris sive Imperii nomine Vicarius Amedeus III. Sabaudiae Comes est, cui, si *NOSTRADAMO* ⁴⁾ fides habenda, (qui tamen Amedeum II. pro III. ponit) ab Henrico V. Imperatore a. 1110. splendidum officium hoc commissum est ⁵⁾. Majori cum certitudinis gradu Conradus e gente Zeringensi oriundus à Lothario Saxone *Dux & Rector Burgundiae* ⁶⁾ a. 1127.

3) cf. *MASCOV.* de nexu Regni Burgundici cum Imper. Rom. & *CONRING.* de finibus Imp. Rom. L. I. Cap. XII. & XIII.

4) in *Histoire de Provence* P. II. p. 94. & 109.

5) Historici ejus assertio ex his adhuc argumentis in dubium vocanda videtur, quod ipse perperam affirmarit Amedeo illi Comitatum Sabaudiae primum concessum fuisse, quem ipse jam à Bertholdo hereditario jure tenuit; & quod *GUICHENON* in *Hist. Sabaudiae* T. I. p. 222 de his omnibus fileat, id unum notans, eum Comitem Imperii creatum fuisse.

6) Monendus est Lector, ut sollicite distinguat inter Burgundiam Transjuranam & Cisjuranam, quarum illa & hujus superior pars ad regnum Arelatense pertinuerunt; inferior autem Cisjuranae pars sub Ducatus titulo Galliae paruit.

constitutus, Imperii Vicarius in partibus istis salutatur 7). Nempe cum Proceres Regni Burgundici defuncto Henrico V. Augusto, Waiblingensium postremo, homagium Caesari praestare detrectassent, sive quod, extincta gente regnatrice, soluta quoque vincula esse reputarint, quibus Germaniae adstricti fuerant, sive quod imperium Hohenstauffiorum fratrum, sanguine Waiblingensibus junctorum, venerati sint, Lotharius II. prudenti utique consilio usus, curam Burgundiae illi praecipue viro commisit, qui infensissimus hostis Hohenstauffiorum erat atque per divitias famamque par oneri videbatur. Verum enimvero sterile fuit Conradi Imperium, montibus Helvetiae circumscriptum tandemque per Fridericum Hohenstauffium vi armisque eversum. Auxit deinde Fridericus, in solium Caesareum evectus, avita sua in Burgundiam jura, ducta Beatrice filia & herede Reginaldi Burgundiae Comitis, quo facto „non solum Burgundiam, sed & Provinciam, „Imperio jamdiu alienatas, familiariter possidere coepit 8)”; quare etiam “regnum Burgundiae cum Archisolio Arelatenfi, quod Duces de Zeringen, quamvis sine fructu, „tantum honore nominis, jure beneficii ab Imperio tenuerant, à Bertolfo Duce extorsit” 9). Tunc vero Fridericus I. a. 1157. Eracium Lugdunensis ecclesiae Archiepiscopum & Primatem investivit, ut esset “semper Sacri „Palatii sui Burgundiae gloriosissimus *Exarchon* & summus Princeps Consilii & in omnibus faciendis agendis, „que praecipuus” atque eandem dignitatem a. 1184. ejus successor Johanni continuavit 10). Postmodum autem

7) DUCHESNE *Hist. de Bourgogne* L. IV. ch. V. & XI. & SCHÖEPLINUS *Hist. Badensis* T. I. L. II. c. 4.

8) OTTO FRISING. *de gestis Friderici I.* L. II. c. 29. apud GRISTIS. T. I.

9) OTTO DE S. BLASIO ad a. 1167. eod. loc.

10) PARADIN *Histoire de Lyon* L. II. c. 35. & MENESTRIER *Histoire Consulaire de Lyon*, Preuves, p. 34.

filium Ottonem successionis legem dicens Comitatus Burgundiae, qui materna hereditas erat, & regno Arelatenfi praefecit ¹¹⁾: quo absque prole mascula defuncto Fridericus II. Imp. a. 1214. Wilhelmo Balthio (*de Baux*) Arausionensi Principi, elogium Regis Arelatenfis concessit. At vero, cum vacuum potentiae nomen, contra potentiam Caroli Andegavensium Ducis, Franciae filii, qui Beatricem Comitatus Provinciae heredem a. 1245. in matrimonium duxerat, nihil valeret, Principes Arausionenses eidem Carolo vanam dignitatem a. 1257. cesserunt ¹²⁾. Hinc sponte sua patet, quo animo LUDEWIGIUS, ingenio suo pro more indulgens, contenderit, titulum juraque regni Arelatenfis ad Regem Borussiae, Arausionensium Principum per varios casus heredem, fuisse propagata ¹³⁾. Ab eodem Friderico II. Augusto ejusdem regni Vicariatum Amedeo IV. Comiti Sabaudiae circa a. 1244. commissum esse, memorat MENESTRIER ¹⁴⁾, solus rei aliis omnibus ignotae testis, quem Vicariatum Amedeo per Longobardiam concessum ¹⁵⁾, cum Arelatenfi confudisse facile arbitreris. Caeterum Fridericum II. Imp. filio legitimo Manfredi regnum Arelatense testamento addixisse CHRONICON ABBATIS URSPERGENSIS affirmat; ipsa quidem testamenti verba, quae apud DUMONTIUM prostant, illum tantum Conradi IV. Ballivum in Imperio constituunt, nec regni Arelatenfis mentionem faciunt ¹⁶⁾. Has vero

11) DUCHESNE l. c. chap. XXII. & PETRUS SAXIUS in *Pontificio Arelat.* apud MENKEN. T. I. p. 266.

12) BOUCHE in *Hist. de Provence* T. II. L. IX. S. II. p. 212. & 272. & LA PISE in *Hist. d'Orange* p. 71. & 74.

13) *Erläuterung der goldenen Bulle*, T. I. p. 509.

14) l. c. p. 303.

15) GUICHENON l. c. p. 270. & in *documentis* p. 67.

16) CONRADUS URSPERG. in *Chron.* ad a. 1250. cf. SAXIUS l. c. p. 293. & DU MONT in *Corps diplomatique* T. I. P. I. p. 198.

quantulascunque in regnum Arelatense auctoritatis Caesarum reliquias, inter turbas, quae Germaniam post excessum Friderici II. misere affligerunt, fere abolitas, majore animo quam successu ab interitu servare conati sunt Hohenstauffiorum successores. Hos inter Wilhelmus Hollandiae Comes, in fastigium Romanorum Regis elatus, cum nummorum penuria laboraret, pro decem marcarum argenti millibus omnia jura, proventus & emolumenta, quae nomine Imperii in regno Arelatensi & civitatibus Bisontina atque Losanna sibi competebant, Comiti Burgundiae oppignoravit ¹⁷⁾. Sed vero cum ille possessionem jurium suorum adire voluisset, Bisontium reclamasse videtur, ita quidem ut Richardus Romanorum Rex per epistolam ad cives Bisontinos a. 1260. datam declaraverit, ipsos nullatenus teneri Vicarium ullum S. R. Imperii admittere ¹⁸⁾. Eodem fere consilio, sed altiora spirans Adolphus Nassovius interitum feralem majestatis Caesareae apud Arelatenses inhibiturus,icto cum Eduardo Anglorum rege, qui Galliam tunc bello infestabat, foedere ¹⁹⁾, Philippum Pulchrum Gallorum regem eo adigere aggressus est, ut quicquid Gallia inde à morte Caroli Andegavenfis, ex cessione Balthiorum Arelatensis regis, à regno Provinciae avulserat, sibi ac Imperio restitueret ²⁰⁾, sed spem inconsultis viribus conceptam fefellit eventus. In alia omnia abiens Imp. Ludovicus V. Bavarus a. 1335. Humberto Viennae Delphino in praemium praestitae fidelita-

17) VIGNERIUS in *Chron. Burgundionum* ad a. 1251 - 53.

18) CHIFFLETIUS in libro, cui titulus *Vesontii urbs Imperialis* P. I. c. LIV. p. 223. & Gebauer *Leben und denkwürdige Thaten Kaisers Richardi*, in addendis p. 613. & sqq.

19) in *CHRON. COLMAR.* ad a. 1296. apud URSTIS. T. II.

20) VETUS CHRONICON MANUPTUM, quod olim in Bibliotheca Illustrissimi Cardinalis Armagniaci Episcopi Ruthenensis exstitit, & cujus excerptum exhibet DOMINICY in *Affertore Gallico* p. 227.

tis & servitiorum impenforum regnum Viennae "cum iuribus, pertinentiis & appendentiis" per Ludovicum Juniorem Comitem de Oettingen legatum suum concessit ²¹⁾. At nemo est, qui ignoret, eundem Humbertum postea hanc ipsam provinciam Philippo Valesio Francorum regi, insalutato prorsus Caesare, liberrima donatione tradidisse, à principibus Juventutis Francicae, qui & inde nuncuparentur, peculii jure dehinc possidendam. Tunc vero Carolus IV. Imp. de restauranda apud Arelatenses Imperii maiestate serio laborare visus est. Hinc est quod jam a. 1350. inter primordia regiminis sui Aymarum à Pictavio Valentinensem Comitem, Vicarium Augustalem nominavit ²²⁾, atque ab instituto Avenionem ad Urbanum V. P. M. itinere occasionem furripuit Arelati Arelatensis regni coronam a. 1365. suscipiendi. Verum enimvero si scriptoribus Gallicis fidem habere velis, Carolus IV. inter ipsa inaugurationis solennia Ludovico Andegavensium Duci, Caroli V. Francorum regis fratri, quicquid iurium Imperio in Provincia supererat, donavit ²³⁾. Superfunt certe etiamnum in tabulario regio Tabulae Caroli Caesaris semper Augusti, quibus Carolo Delphino Caroli V. filio Vicariatus jura, dignitatem, auctoritatem non solum in provincia Viennensi, quam Delphinatum vocant, sed & in universo regno Arelatensi a. 1378. commisit ²⁴⁾. Ab hoc

21) D'ACHERY in *Spicileg. Script. Veter.* T. III. p. 719. An Imperatoris ratihabitio secuta sit, ex eo quoque mihi dubium videtur, quod a. 1338 Eduardus III. Angliae Rex Ludovici V. Imperatoriam maiestatem votivis precibus imploravit, ut Humberto Delphino regiam dignitatem conferret. v. RYMERUS in *Actis publicis* T. II. P. IV. p. 6.

22) in *Bibliotheca Sebustiana* Cent. II. n. 87. in HOFFMANNI *Monumentorum collectione*.

23) BOUCHE l. c. L. IX. S. III. p. 381.

24) SPONDANUS in *Cont. Annal. Eccles.* BARONII T. I. ad a. 1378.

hoc tempore nihil Imperio juris in vastissimo regno, quam late Galliae paret, remansit neque vindicatum est. Qui enim à Ruperto, Romanorum Rege, filio suo Ludovico Palatino a. 1402. collatus est ²⁵⁾ Vicariatus generalis per Germaniam, Galliam atque *regnum Arelatense*, nisi inane prorsus elogium fuisse dixeris, ad solas Sabaudicam, Rauracensem, Montisbelicardensem atque Vesontinam ditio- nes pertinuit, quae majestatem Imperii tunc adhuc ve- nerabantur & Sequania excepta, etiamnum obsequiose colunt. Postremus omnium Carolus Audax Burgundiae Dux eundem Vicariatum à Friderico III. frustra expetiit, fundamentum regiae dignitatis, quam ambiebat ²⁶⁾.

§. VI.

Primi Duces Lotharingiae, Imperii Vicarii.

Lotharingiae regnum varios post casus, servata tamen propria formula, circiter annum 930. Germaniae junctum est, reluctantem nequicquam Francia, freudentibus proce- ribus, apud quos antiquus erga Carolidarum sanguinem imperiumque cultus atque veneratio, inter frequentes no- varum rerum molitiones, nondum extincti erant. Hinc maxima regibus Germanorum sollicitudo fuit, ut populos, quos vinculo male firmato sibi adstrinxerant, viris proba- tae fidei regendos committerent, his vero vicariam pote- statem ita indulgerent, ut illorum revocatio ab arbitrio Imperantis semper penderet. Scite haec explicuit erudi- tus CALMET: "Nous comptons" inquit "Reinier pour le „premier des Ducs bénéficiaires de Lorraine, & nous ap-

p. 396. & GODEFROY *Entrevue de Charles IV. & de Char- les V.* p. 115.

25) LEIBNIT. in *Cod. Jur. Gent. diplom.* P. I. p. 263. n. 113.

26) *Epistola* 381. AENEAE SILVII. cf. LUDEWIGIUS l. c. p. 507.

„pellons Ducs bénéficiaires ceux, qui ont reçu cette dignité par la pure grace des Empereurs, qui pouvoient les en dépouiller, quand ils le jugeoient à propos, à la distinction des Ducs héréditaires, qui dans la suite ont possédé le Duché par droit de succession”¹⁾. A Raginero isto, qui heic loci primus Ducum celebratur, ad Brunonem usque Coloniensem Antistitem, cui frater Otto M. Lotharingiae principatum contulit²⁾, quinque praefectos regnum nobilissimum numeravit³⁾. Bruno vero, cum intellexisset ingenti illi terrarum tractui ab uno mortali haud facile prospici posse, duos, qui Ducum vices subirent, sibi adjunxit atque subordinavit, itaque dein Lotharingiam superiorem sive Mosellanicam Friderico Barri Comiti⁴⁾, inferiorem Gothofredo cuidam⁵⁾ regendas demandavit: unde RUOTGERUS, Brunonis biographus ipsum haud injuria Archiducem Occidentis salutavit⁶⁾, scilicet Ducum dignitate & autoritate primum eorumque praefectum. Duplicem hanc Ducatus Lotharingiae formulam post obitum Brunonis Imperatores sollicitè conservaverunt atque etiam si filiis Ducum defunctorum dignitatem patriam liberaliter contulerint, minime tamen ad legem hereditariae successionis haec sua beneficia dispensaverunt. Haec asserenti nullatenus obstant verba SIGEBERTI GEMBLACENSIS, quantumvis ea feudalem quandam successionem adstruere videantur. Nempe postquam Au-

1) *Histoire de Lorraine* P. I. L. XVII. n. 3.

2) FRODOARDUS ad a. 953. in *Collectione DUCHESNIANA* T. II.

3) cf. MASCOV. *Diff. de Nexu regni Lotharingici cum Imp. Rom. Germ. & Ejusdem Origines Juris publici illustratae.*

4) FRODOARDUS ad a. 958.

5) RUOTGERUS in *Vita Brunonis* cap. 36. in LEIBNIT. *Script. rerum Brunswic.* T. I. & CONTIN. *REGINONIS* ad a. 964. apud PISTORIUM T. I.

6) l. c. cap. 17.

Etor caeteroquin gravissimus mortem Friderici II, Friderici I. à Brunone constituti nepotis, Theodorici I. filii utriusque in Ducatu Mosellanico successoris, memorasset, Gothelonem ipsi fuffectum esse tradit, "quia Fridericus mares filios non habebat, quibus Ducatus comperet" 7). Verum ex eodem SIGEBERTO constat, Ducatum Mosellanicum post mortem Gothelonis filio Godefrido denegatum atque Alberto, Marchioni ex Alfatia oriundo, collatum esse, quem nepos ex fratre, Gerardus de Alfatia dictus, excepit 8), primus omnium Ducatum suum filio Theodorico successionis hereditariae lege transmissurus 9).

Lotharingiam inferiorem post fata Godefridi Ducis, quem Brunonis Vicarium nuncupare fas sit, Godefridus II. ejusdem filius obtinuit, quo absque liberis defuncto, superstitite licet fratrum triade 10), Otto II. Imperator Ducatum ipsius Carolo Ludovici IV. Francorum Regis filio, Lotharii regis fratri, commisit 11). Fuerunt sane, qui utrumque Ducatum ipsi mandatum fuisse hariolarentur. Sed praeterquam quod continua & nuspiam interrupta series Ducum Mosellanicorum intercalare Caroli nomen vix admittere videatur, ex Epistola Theodorici Episcopi Metensis, Carolum increpantis, "quod vanissimo supercilio se toti Lotharingiae praeesse jactitaret" 12), facile eruitur,

7) SIGEBERTUS ad a. 1033. apud PISTORIUM T. I. p. 832.

8) Idem ad a. 1048.

9) CHIFLETIUS in *Lotharingia masculina* c. 8.

10) Ex *Vita S. Adelheidis* primae Abbatissae de Villichen prope Bonnam à Bertrada sorore S. Wolphemi Abbatis de Bruviller conscripta, apud DE VADDERE *Traité de l'origine des Ducs & Duché de Brabant* ch. X.

11) SIGEBERTUS ad a. 977.

12) Epistola XXX. ex *Epistolis GERBERTI* in *collectione DUCHESNIANA* T. II.

illum sibi superbe magis, quam iuste potestatem qualem-
cunque in utrumque Ducatum arrogasse. Carolum secu-
tus est filius Otto, qui a. 1005. successorem habuit Go-
dofredum, ex Virodunensibus Ardennae Comitibus ortum,
hic vero a. 1019. fratrem Gothelonem, accessione superio-
ris Lotharingiae a. 1033. ditatum. Cum vero mortuo Go-
thelone restaurata fuerit Mosellanae formula, inferior
tantum Ducatus filio ipsius Godefrido IV. obtigit, cui
natus Godefridus V. Gibbosus a. 1070. successit. Hoc ex-
tincto Lotharingia inferior a. 1076. Conradum, Henrici IV.
Imp. filium, Germanicae juventutis Principem, venerata
est Ducem; quem, a. 1093. exauctoratum, Godofredus Bul-
lionaeus secutus est; ipso anno 1100. mortuo, Caesar a.
1101. Henrico Limburgi Comiti donavit Ducatum poten-
tia olim atque maxima amplitudine insignem, jam vero
per varia rerum discrimina misere turbatum atque dimi-
nutum ¹³⁾.

Hos omnes, in quibus recensendis hactenus versatus
sum, Lotharingiae inferioris Duces, vicaria magis quam
propria auctoritate provinciam tenuisse satis compertum
est. Eadem inde ab initio Ducatui huic, quae reliquis
omnibus, formula erat. Penes Duces militare officium,
magistratus summus; utrumque innuunt Litterae Otto-
nis M. Imp. Aug. ad Brunonem fratrem datae ¹⁴⁾. Cae-
terum constat tardius in hocce terrarum tractu, quam in
reliqua Germania regum maiestatem Imperiique vim exo-
levisse, quod attentiore cum cura Caesares invigilarent
provinciae, limitem Germaniae adversus Franciam consti-

¹³⁾ SIGEBERTUS ad hos annos.

¹⁴⁾ Litteras has exhibet RUOTGERUS l. c. cap. 17. ex quibus haec
huc faciunt. „In te namque & sacerdotalis religio & regia pollet
„fortitudo, ut & scias sua cuique tribuere, quod est iustitiae, &
„possis adversariorum sive terrori, sive fraudi resistere, quod est
„fortitudinis & iustitiae.”

tuenti, atque, ut primum fors tulerit, opima pariter atque desideratissima Francorum praeda futurae. Ita quidem effectum est, ut Duces, severiore disciplina in obsequio retenti, minus graves legitimae incubuerint procerum libertati, quae firmissimum auctoritatis Caesareae munimentum erat; sed grassante ubique licentia, cum inter civilia bella, quibus Germania regnantibus Henricis IV. & V. concussa est, fortissimus aut audacissimus quisque debiliores sub jugum mitteret, Procures Lotharingiae semet ipsos in eam libertatem erexerunt & eam sibi auctoritatem in sua quisque ditione vindicarunt, ut relicto Caesaribus magni nominis suprematu, abrogata Ducum potestate, ipsi Domini terrarum evaderent, quibus olim cum honore magistratus praefuerant.

§. VII.

*Vicariatus Lotharingiae inferioris Ducatus
Brabantiae annexus.*

Stupenda rerum omnium conversio, cujus causas, initia, profectus superiore paragrapho attigi, novam prorsus Lotharingiae faciem induit, cum alia nulla Germaniae populorum comparanda. Promoverant permutationem ipse Lotharingiae inferioris situs limitesque, quos ei natura posuit, Ardennam silvam, Mosam atque Rhenum, unde ad mare excurrans omne Belgium, inter Hanonien-
ses, Lovanienses, Geldricos, Limburgi Comites divisum, ac praeterea Colonien-
ses, Leodienses, Clivienses & Juliacenses terras complectebatur¹⁾. In his omnibus aequa dominis potestas, ex spoliis majestatis Caesareae atque ruina Ducalis auctoritatis procreata. Tunc primum exauctorato Henrico Limburgensi, elogium Ducis Lotharingiae infe-

¹⁾ BUTKENS *Trophées de Brabant* L. I. ch. 4.

rioris feudali lege Godofredo Barbato, Lovaniensium Comitū, collatum est, ad posteros transmittendum. Tantum vero abest, quin novi hi Lotharingiae atque Brabantiae Duces (*Ducs de Lothier & de Brabant*) antiqua praecessorum jura in dominos regionarios exercuerint, ut hi ipsi pari semper cum illis passu ambulaverint, ejusdem auctoritatis, libertatis, immediatae erga Imperium subjectionis, quibus Brabantini gaudebant, compotes. Neque tamen hic Ducatus sterilis omnino dignitas fuit praerogativarumque omnium expers. Contrarium docet insigne factum Ducis Godofredi II. a. 1140. cum Henrico II. Limburgensium Duce belligerantis, qui, ut adversarii consilia everteret, subjecto oppido S. Trudonis, Aquisgranum ingressus "cum multo potentatu per biduum in sede judiciaria", resedit, exactiones, quas Ducem Lotharingiae exigere debebat, exegit & ne Henrici fautores essent, ostentatione potentiae suae deterruit²⁾. Ex eodem forte haud dubie derivandum est jus Advocatiae Superioris, quod Duces Brabantiae sibi nullo non tempore in civitatem Aquensem asseruerunt & Aquenses ipsi liberis suffragiis agnoverunt. Testantur utrumque diplomata de a. 1277. & 1280, quae LUNIGIUS³⁾ exhibet, quibusque Johannes Lotharingiae & Brabantiae Dux atque Senatus Populusque Aquensis sibi invicem bonam fidem, consilium auxiliumque promiserunt ratione nexus, quem Advocatia Superior, in Johannem à praedecessoribus translata, inter eos constituerat. His addendae omnino sunt Litterae de a. 1599. & 1600. quibus jura Advocatiae Superioris, si quae essent, quibus Brabantiae Duces adhucdum gauderent, salva iis factaque ac illibata fore conventum est⁴⁾. Nec de

2) ALBERICI Monachi trium fontium Chron. ad a. 1140. in LEIBNIT. Accession. hist. T. I.

3) Deutsches Reichs-Archiv, Partis specialis Cont. IV. p. 1442. & 1443.

4) LUNIGIUS l. c. p. 1468. & 1469.

nihilo forte erit, quod, cum contentio nuper orta esset de finibus jurisdictionis, quam Palatinus Elector, utpote Juliacensis Ducatus possessor, in civitate Aquensi ratione Advocatiae Inferioris ⁵⁾ exercet, Carolus Lothariensis, Belgii Austriaci Gubernator jure Advocatiae Brabantinae una cum Rege Borussiae, Circuli Westphalici Directore, litis arbiter propositus est ⁶⁾. Sed haec per transennam dicta sunt. Cum abolita esset prisca Ducum Lotharingiae inferioris in Proceres primorum ordinum auctoritas, Imperatores, ut novum majestatis suae simulacrum inter hos erigerent, Ducibus Brabantiae jura plurima, quae Augustis ex ingenti jactura supererant, speciali titulo commiserunt. Sic Conradus III. Rex Romanorum Godefridum III. Godefridi II. filium „omnium Ecclesiarum Ecclesiasticarumque personarum & bonorum eorundem sub principatu Lotharingiae constitutorum Advocatum instituit” ⁷⁾. Sic a. 1219. in Comitiis Francofurti habitis Fridericus II. Imp. Aug. sanxit, ut Henricus I. Godefridi III. filius & successor „de universis bonis, quae de Ducatu suo mortuorum, omnium heredum mortuis parentibus de jure Tutor habeatur” ⁸⁾. Verum enimvero quantumcunque splendoris atque praeeminentiae haec aliaque jura, Brabantinis concessa, ipsis conciliarent, aliis omnino remediis opus erat, ut majestas Imperatoria apud populos liberrimi ingenii proceresque alienae dominationis impatientissimos restauraretur. Hoc itaque quam maxime consilio, Caesares Augusti modo Ducibus Brabantiae, modo aliis Prin-

5) Inferior advocatia seu sculteti officium, à Richardo Juliacensi Comiti concessum, domui huic absque interruptione ab Adolphi Nassovii temporibus, qui ejus concessionem restauravit, inhaeruit. cf. BUTKENS l. c. p. 293. & in docum. p. 119.

6) cf. ANTON. FABRI Neue Europ. Staats. Canzley, T. XXVIII. c. VI

7) BUTKENS l. c. in docum. p. 39.

8) Idem l. c. eod. p. 66.

cipibus eam auctoritatem, vicario nomine exercendam, demandarunt, quae proxime accedebat ad legitimam Ducum antiquorum potestatem. Primus omnium Alphonsus, Castellarum Rex in regem Romanorum per discordiam electus, Henricum III., Lotharingiae & Brabantiae Ducem, litteris d. 17. Kal. Nov. a. 1255. in civitate Burgenfi datis, constituit „Universalem Tutorem, custodem & defensorem vasal-
„lorum, civitatum, oppidorum, terrarum & omnium
„jurium Imperii à Brabantia usque ad Rhenum & à termi-
„nis dioecesis Trevirensis in descensu Rheni usque ad mare
„cum potestate sibi rebelles corrigendi & ipsos conciliandi
„& levandi poenas pecuniarum obventiones redditus &
„proventus”⁹⁾. Postmodum Adolphus, Romanorum Rex, Johannem I., Brabantiae Ducem Henrici III. successorem, cum ei jam a. 1291. omnia jura, praedecessoribus imper- tita, confirmasset, a. 1292. ordinavit „Advocatum princi-
„palem & rectorem & judicem generalem in aquis & in
„terris ad exercendum omnia, quae pacis observantiam
„respiciunt & Advocati principalis ad officium pertinere
„noscuntur, nostro & Imperii nomine exercenda à parti-
„bus circa fluvium Moselle usque ad partes maris, quod
„See vocatur & ex parte Rheni altera versus Westphaliam.”
Quapropter mandavit „universis Principibus tam ecclesia-
„sticis, quam secularibus, Villis ceterisque Sacri Romani
„Imperii fidelibus in partibus praedictis constitutis, ut
„praedicto Duci hilares parere & humiliter pronis affecti-
„bus obedire curarent”¹⁰⁾.

§. VIII.

*Alii Vicarii in Lotharingia inferiore ad Eduardum III.
usque constituti.*

Haec de Vicariatu generali ac perpetuo, quem Bra-
bantiae

9) Idem l. c. eod. p. 95.

10) Idem l. c. eod. p. 128.

Santiae Duces gessisse feruntur, sufficient. Jam de illis Principibus dicendum est, quibus vel pars modo terrarum sub Lotharingiae inferioris denominatione comprehensarum, vel certum negotium vicaria cum potestate demandatum fuit.

Exempla complura in Annalibus reperiuntur. A Rudolpho I., Romanorum Rege, imperium in urbes Imperiales Noviomagum, Daventriam & vicinas usque ad Ravenswerdam Theodoricus, tunc temporis Cliviae Comes, accepit, quibus a. 1298. Albertus I., confirmata paterna concessione, gubernationem Duisburgi adjecit ¹⁾. Limites hujus Vicariatus ultra fines Lotharingiae protulit Ludovicus V. Imperator, dum omnem districtum, Rhenum inter & Visurgim late patentem, atque ad Westphalicum Archiepiscopi Colonienfis Vicaratum antea relatum ²⁾, Cliviae Comiti subjecit ³⁾. Idem Imperator, cum alia praemia in potestate non haberet, proceres, qui partibus suis adhaerebant, novarum dignitatum collatione sibi devincire studens, focero suo Wilhelmo Hannoniae, Hollandiae & Zelandiae Comiti a. 1330. in mandatis dedit, ut fines & terminos Imperii circa partes Hannoniae & terram de Ostervant versus regnum Franciae una cum personis ab illustri rege Francorum electis suo nomine poneret ⁴⁾. Non possum, quin hic errorem notem, quem Cel. MATHAEUS errasse mihi videtur, dum mandatum illud, finium regundorum causa ad Comitem Hollandiae directum, idem plane munus fuisse existimat cum Vicariatu, quem Wilhelmo illi collatum fuisse memorat JOHANNES A BEKA ⁵⁾. Multae profecto mihi sunt

1) TESCHENMACHER in *Annal. Cliviae* P. II. p. 149. & 228.

2) SCHATENIUS in *Annal. Paderborn.* ad a. 1314.

3) TESCHENMACHER l. c. p. 232.

4) Diploma sistit MATHAEUS in *Analectis* T. III. secundae editionis, in notis ad Belgicam versionem BEKAË, p. 202.

5) JOHANNES A BEKA de *Episcopis Ultrajectinis.* In *Vita Gui*

rationes, quibus adducor, ut sentiam Vicariatum, cujus BEKA mentionem fecit & praedictam limitum definitionem prorsus inter se differre. Differunt sane in persona, quae utrumque constituit, in objecto, & in ipsa utriusque aetate. Auctor prioris mandati apud MATHAEUM solus est Imperator Ludovicus, à BEKA vero Vicariatus alterius collatio tribuitur *Officialibus Imperii Romani*, quos Belgicus interpres, *Koervoersten*, in vernacula nuncupavit. Objectum mandati panditur in Litteris a. 1330. nempe, ut limites Hanoniae versus Galliam determinarentur. Vicariatus vero longe alium finem nobis indicat BEKA cum WILHELMO HEDA ⁶⁾ collatus. Nimirum constat ex utroque, Wilhelmum Hollandiae Comitem ab Imperatore & maiore Electorum parte Vicarium Imperii in Lotharingia inferiore constitutum esse, maxime ut Henricus Coloniensis Archiepiscopus, qui Friderici Austriaci electionem promoverat totisque viribus sustinebat, ad obsequium reduceretur, atque hoc agebat omnino Wilhelmus, cum castra Bruyl & Volmenstein expugnaret. Rem omnem conficiunt notae temporum longe diversissimae. Ambo historici, qui Vicariatus Wilhelmini mentionem faciunt, profitentur, illum in eos annos incidisse, quibus bella civilia inter Ludovicum V. ac Fridericum Imperii aemulum adhuc fervebant. Haec vero arma jam a. 1325. composita sunt, atqui man-

donis Episcopi XLII. haec leguntur: „Is comes inclytus per officiales Imperii Romani Vicarius regni deputatus in diebus suis multum gloriosus fuit, qui duo famosa castra, videlicet Bruyl & Volmenstein in Episcopatu Coloniensi expugnavit.”

6) WILHELMUS HEDA de *Episcopis Ultrajectinis*. In *Vita Johannis IV. Episcopi* XLVII. haec estant: „Hic comes clari nominis exstitit apud inclytos: fovit electionem Ludovici Imperatoris contra Fredericum Austriae Archiducem, quem Archiepiscopus Coloniensis elegerat, unde Wilhelmus Vicarius Imperii designatus arces munitissimas Bruyl, Brolum & Volmenstein expugnavit.”

datum de finibus Hannoniae investigandis demum a. 1330. editum est, cum Fridericus Austriacus diem postremum pridem obivisset, atque Henricus Colonienfis jam per lustrum majestatem Ludovici V. veneraretur.

Sic tandem ad aetatem perveni, quam Vicariatus Eduardinus illustravit; sed priusquam ipsam hanc tractationem aggrediar, liceat levissima manu statum Lotharingiae publicum adumbrare, qualis circa haec tempora obtinuit.

§. IX.

Status publicus Lotharingiae inferioris post Conradi IV. tempora.

Ingentem rerum conversionem, quam regnum Henrici IV. Aug. praeparaverat, cujusque prima elementa superioribus §§. indicavi, absolverat seculum XIII. Proceres Lotharingiae inferioris dubiam potius Vassallorum fidem, quam ingenuam, quae Ordinem Imperii decebat, fidelitatem Caesari ac Imperio exhibebant. Imperatorum Regumque Germaniae alios inopia virium, alios cura rerum sive Italicarum sive domesticarum à vindicandis antiquis Imperii juribus absterrebant. Auxerant animos Procerum praeclarae virium divitiarumque accessiones. Has impertiebantur commercia ubivis egregie stabilita, illas procuraverant felices plurium territoriorum sub eodem Principe coalitiones, plerumque infalutatis, saepe invitis Imperatoribus perpetratae. Sic Duces Brabantiae Limburgensem Ducatum acquisiverant ¹⁾. Sic Avenionenses Hannoniae Comites Comitatus Hollandiae ac Seelandiae, reluctante necquicquam rege Alberto I., sibi subjecerant ²⁾.

¹⁾ HARAEUS in *Annalibus Brabantinis* T. I. p. 286.

²⁾ *Annales rerum Flandricarum* autore JACOBO MEIERO Balliolano, L. X. fol. 98. ed. Antwerp. 1561.

Ita denique Dampetrini Flandriae Comites quicquid terrarum ultra Scaldim beneficii lege à Germania tenuerat mater, invitis Germaniae regibus, sibi vindicarant³⁾. Maxima tamen mali labes à vicinia Gallorum petenda est. Nam impatientes nimis ferebant reges Capetii nobilissimarum Lotharingiae provinciarum jacturam per inertiam ultimorum Carolidarum factam, ac de his recuperandis tanto intentiore cura cogitabant, quod inde facilis in viscera Franciae aditus Anglis pateret. Hinc discordias principum fovebant, & ne unquam omnes in foedera cum Anglis convenirent maxime laborabant. Neque consilium hoc destituit eventus, sed frequentes apud Collectores Actorum publicorum occurrunt tabulae foederum, quae Belgicorum Principum alii cum regibus Franciae, alii cum regibus Anglorum eodem tempore contraxerunt. His ipsi Imperatores quandoque accesserunt. Memorasse sufficiat foedus, quod a. 1296. in Gerardimonte iniverunt „Adulphus Caesar Anglicana allectus pecunia, Eduardus „Rex Angliae, Guido Comes Flandriae, Johannes Dux „Brabantiae, gener Eduardi, Henricus Comes Barensum, „& hic Eduardi gener, Albertus Dux Austriae, adversus „Philippum Gallorum regem Johannemque Comitem Hanoniae Galli tutantem partes”⁴⁾. Haec quidem minus frequenter contigerunt, cum Franciae & Angliae Reges de imperio solum Aquitaniae, Pictaviensis atque Normanniae provinciarum decertarent, sed passim obvenerunt, postquam Eduardus III. infaustum utrique Regno consilium cepisset, solum Francorum occupandi.

3) Idem L. IX. & HARAEUS I c. p. 262.

4) MEIERUS l. c. L. X. fol. 84.

§. X.

Vicariatus Eduardini Occasio.

1°. *Contentiones Eduardi III. cum Rege Galliarum.*

Ab instituto meo quam maxime aberrarem, si heic loci in causas bellorum inquirere vellem, quae Angliam, Franciamque inde à Seculo XI. per quadringentos & quod excurrit annos misere affligerunt. Omnium praecipua causa sane superbia Regum Anglorum erat, qui nobilissimarum Franciae provinciarum heredes, fidem Galliarum regibus debitam sive detrectabant, sive eam solennibus homagii ligii formulis praestare negabant; forte & insignia rerum ipsorum in Francia incrementa invidiam Gallorum in eos excitaverant. His accedebat calumnia auxiliorum, quae Franciae reges amicis ac foederibus sibi junctis Scottis adversus invasores Anglos ferre assueverant. Haec erat rerum animorumque conditio, cum extincta triplice prole mascula Philippi IV. Pulchri, Francorum regis, a. 1328. novus dissidiorum fons aperiretur. Tunc enim Eduardus III, Anglorum Rex, jure materno, Isabellae nempe, quae filia Philippi IV. fuerat, diadema Galliarum ambivit: licet jam a. 1316. Francorum procures auctoritate legis Salicae judicassent, foeminas ab omni successionis jure in regnum Francorum penitus excludi¹). Neque vero rationes Eduardi III., quibus postea sanctissimae sive Legis sive Consuetudinis rigorem infringere conatus est, quicquam proferunt; sed Philippus VI. Valesius, Caroli filius, Philippi III. nepos, Isabellae praedictae patruelis, judicio XII. Parium Franciae caeterorumque Regni Baronum publicis suffragiis Rex salutatus est²). Tunc quidem Anglus, du-

1) PAULUS AEMYLIUS de *gestis Francorum* L. VIII. p. 263.

2) cf. *Illustres ex Britannica historia controversiae* cap. V. inter SCHOEPEFLINI *Commentationes hist.* p. 385.

bium an causae an viribus diffidens, sententiae huic acquie-
vit suamque fidem regi Ambiani obstrinxit ³⁾. Verum
enimvero cum Philippus Bruysio, Scotiae regni aemulo,
adversus Balliolum, qui solum opitulante Eduardo occu-
paverat ⁴⁾, auxilia praebuisset, hujus odium, quod ob-
tectum magis, quam extinctum erat, in publicas mox
inimicitias conversum est. Accendebant Angli iras perfida
consilia Roberti Artesii Comitis, qui postquam sententia
Parium Curiae Artesiae Comitatu evictus fuisset, ex amico
Philippi Regis strenuoque jurium ipsius defensore acerri-
mus hostis factus, ubique vindictae locum quaerebat, at-
que excitatis ad rebellandum Flandris, jam Anglos in
perniciem patriae armare conabatur ⁵⁾. Hujus consiliis
excitatus Eduardus Philippum bello impetere statuit atque,
ut suorum animos eo facilius sibi conciliaret, Francos
autem à rege alienaret & ad turbas ciendas invitaret,
a. 1337. Franciae heredem vindicemque jurium, per ma-
trem Isabellam sibi transmissorum, se publice professus
est ⁶⁾. Verum tamen abstinuit tunc elogio Regis Franciae,
quod demum ab initio anni 1340. consilio Jacobi Artevil-
lae solenniter usurpavit. Hic nimirum obscuro genere
natus, sed apud plebem Gandavensem majore auctoritate
pollens, quam ipse Comes, facem praetulerat rebellionì
per Robertum Artesium in Flandria excitatae. Tunc vero
cum animos suorum religione pacti, quo nuper fidelita-
tem regi Franciae spoponderant, graviter perculsos cer-
neret, Eduardo auctor factus est, ut, ne Flandrensis
dubitatio superesset, an sibi liceret partes Angli suscipere

3) in *Chronique* de FROISSART P. I. chap. 26. & in RYMERI *Actus publicis* T. II. P. III. p. 27. 61. 63.

4) RYMER l. c. p. 84. 105.

5) PAULUS AEMYLIUS l. c. p. 271. & sq.

6) RYMER. l. c. p. 187.

“ipse non modo Regem Angliae se, sed & Franciae scribe-
 „ret & vexillis, pennis, signis liliatis etiam uteretur;
 „Flandris enim nullam poenam commissum iri, si Franco
 „regi verbis devincti, Eduardo regi & Angliae & Franciae
 „scribenti dicto audientes fuerint” 7).

§. XI.

2°. *Eduardi Foedera.*

Eduardus, Philippo Valesio arma illaturus, habito
 cum socero Wilhelmo III. Bono, Hanoniae atque Hollan-
 diae Comite, consilio ¹⁾, illud primum sibi allaborandum
 esse ratus est, ut Belgii procerum favorem atque auxilia
 sibi conciliaret. Nec ulli ante ipsum Anglorum Regi rem
 tanti momenti faciliore molimine tentare fata concess-
 rant; namque Johannes III., Brabantiae Dux, amita
 Eduardi natus, arctissimo cognationis vinculo ipsi conjun-
 ctus erat. Praeterea Rex sororem unicam Rainaldo Gel-
 driae Comiti uxorem dederat & ipse Wilhelmi III. Hano-
 niae, Hollandiae ac Zelandiae Comitum filiam natu mino-
 rem duxerat, cujus sororum tertia Juliacensi Marchioni
 Wilhelmo nupserat; ita quidem ut Eduardus omnium
 fere Belgii procerum affinis evaderet. His igitur sub au-
 spiciis Anglus ab initio a. 1337. Henricum Episcopum
 Lyncolniensem splendido cum comitatu legatum “ad par-
 „tes transmarinas” destinavit, qui foederibus cum Romani
 Imperii Principibus ineundis operam navaret ²⁾. Eodem
 fere tempore sub finem anni 1336, scriptis ad Comitem
 Hanoniae, socerum carissimum & ad Comitem Juliacen-
 sem litteris, utrique potestatem dedit “cum potentibus,

7) PAULUS AEMYLIUS l. c. p. 275. & sq. & RYMER l. c. P. IV.
 p. 62 & sqq..

1) FROISSART l. c. ch. 29. & HARAEUS l. c. p. 317. sq.

2) RYMER l. c. P. III. p. 166.

„prout expedire viderint, Alligantias conventionesque
„ineundi” 3). Foedera deinde magno numero secuta
utramque apud RYMERUM paginam complent, ex quibus
eorum tantum mentionem heic facere visum est, quae
viam ad Vicariatum praeparaverant. Primum omnium
constat, legatos illos non tantum cum Brabantiae Duce,
Comite Hollandiae, Hanoniae atque Zelandiae, Comite
Geldriae, Marchione Juliacenfi, Coloniensi Archiepiscopo
permultisque aliis inferiorum partium magnatibus conven-
tiones iniisse, quibus illi gravissimo auri pondere Eduardo
auxilia vendebant, sed & ejusdem legatos Duces Au-
striae, Comitem Palatinum Rheni, Marchionem Bran-
deburgensem in partes suas coemisse. Verum cum An-
glus, ingentium promissorum spe accitus, mense Julio a.
1338. in Belgium trajecisset atque Antwerpiae à Principi-
bus petiisset, ut fidem, legatis suis obstrictam, jam exsol-
verent; hi, conventu Hallae Flandricae celebrato, memo-
rabile omnino responsum ipsi dederunt, quod ex FROIS-
SARTO, qui Eduardo III. ab epistolis fuit, transcribere
juvat. “Cher Sire, nous ne voyons cause de défier le Roy
„de France, tout considéré: se vous ne pourchacez que
„vous ayez l'accord de l'Empereur & qu'il nous com-
„mande, que nous défions le Roy de France de par luy:
„& la cause peut estre telle. Car de longtems a esté con-
„venancé & seellé, que nul Roy de France ne doit tenir,
„n'acquérir riens sur l'Empire: & ce Roy Philippe a ac-
„quis le chastel de Crevecoeur en Cambresis, & le chastel
„d'Alves en Pailleul, & la cité de Cambray; par quoy
„l'Empereur a bien cause de le défier par nous. Si vueil-
„lez pourchacer son accord pour nostre paix & honneur” 4).
Froissarti

3) Idem l. c. p. 157.

4) FROISSART l. c. ch. 33.

Froissarti testimonium confirmat atque illustrat ALBERTUS ARGENTINENSIS ⁵). Hoc vero Belgarum decretum Eduardo III. minime inexpectatum fuisse vel inde patet, quod ipsi jam a. 1337. d. 12. Jul., dum adhuc in Anglia versarentur, a Wilhelmo IV. Hanoniae & Hollandiae Comite auxilium ea tantum lege promissum sit “en cas ke, Treshaus „Princes & Poissans, li Empereres des Romains, vosist „entreprendre, come Principals Chievetains, par lui, „ou par son Vicaire, ou par son Lieutenant, pur les „Droitures del Empire retenir, defendre, purchachier „& recouvrer, Ou ke nous fuissens Roys d’Allemagne, „ou Vicaires de l’Empereur, ou du Roy, ou ses Liutenants, Ou autres de no consentement, fuist Liutenant „don dit Empereur, qui est ore, ou de son Successeur, „Roy d’Allemagne, ou Empereur, aians plein pooir de „Somonre les Princes, les Barons & les Hommes, don „Royaume d’Allemagne, par leur Fois & leurs Sieremens, „de aider, awarder, retenir, purchacher & recouvrer les „droitures deseuredites, tels qe on ne le peust oster, ne „repieller, sans no Volunter & Attroi” ⁶). Caeterum ad Halensem confessum procul dubio referendae sunt Litterae Benedicti XII. Pontificis Maximi, quibus Philippo Valesio nunciabat, solennibus tractatibus propositum fuisse, “ut Ludovico de Bavaria juri Romani imperii, per eum usur-

5) in *Chronico* apud URSTIS. T. II. p. 127. haec exstant: „Quamvis autem iidem Principes Aquilonis ipsum Francum ipsis gravem, „exosum haberent, cum tamen omnes, quasi ejus essent vasalli, „nisi ab Imperatore moverentur, ejus essent homines ligii, invadendi eum cum honore occasionem aliquam non habebant.”

6) RYMER l. c. P. III. p. 179. DUMONT *Corps diplomatique* T. I. P. II. p. 161. perperam Wilhelmum, quocum Eduardus hanc conventionem iniit, Bonum salutatur, cum ipse, qui Illius fuit, jam mense superiore vitam finivisset, nec ab Eduardo frater sed socer compellendus fuisset.

„pato, cedente, sibi que regno Alamanniae retinente; Rex Angliae in Imperatorem eligeretur, vel ut idem Rex irrevocabiliter ad vitam suam Vicarius regni Alamanniae pro parte inferiore deputaretur, ut opportunius & fortius regnum Franciae impugnare posset” 7). Sed has qualescunque confoederationis leges Eduardus Imperatori Ludovico V., cujus animum nondum exploraverat, aperire fatis prudenter supersedit, hoc tantum litteris agens, ut iram ipsius in Philippum Valesium accenderet eumque ad recuperanda Imperii jura, quae Franci occupaverant, excitaret 8). Praeparato per has artes Imperatoris animo Eduardus Juliacensi Marchioni atque quibusdam nobilissimis Anglis in mandatis dedit, ut Imperatorem adirent & cum eo de negotio, quod Belgarum Principes animo volvebant, intentius tractarent 9).

§. XII.

3°. *Imperatoris cum Philippo Galliae Rege Contentiones.*

Ludovicus V. Imperator Augustus utrique aemulorum affinitate junctus erat, arctiore tamen Eduardo, utpote Imperatricis sororis marito, qui etiam majore apud illum gratia pollebat, quam Philippus. Causas odii in Francum historia contentionum pandit, quae Sacerdotium atque Imperium hoc aevo misere affligerunt, quibusque alendis Reges Galliarum materiam praebuisse dicuntur. Origines mali inde jam repetendae sunt, cum Carolus IV. Philippi Valesii praedecessor à Johanne XXII. P. M. excitatus, coronam Imperii, Ludovico eripiendam, ambitet 1). At cum mors Caroli Pulchri consilia haec evertif-

7) RAYNALDUS in *Cont. Annal. Baronii* ad a. 1337. n. 12.

8) RYMER l. c. p. 184. & sq.

9) FROISSART l. c.

1) RAYNALDUS l. c. ad a. 1324. n. 26.

set, Philippus Valesius Ludovici V. propositum restaurandorum finium Imperii, utpote contra se potissimum directum, animadvertens, omnibus curis eo annisus est, ne Ludovico tranquillum imperium esset, atque non opus erat aliis mediis ad hunc finem obtinendum, quam quae altus Innocentii XXII. P. M. animus invenerat: mei tamen non est renovare memoriam decretorum, quibus Pontifex iste majestatem Imperii sibi subjectam esse declarabat, atque Caesarem sacra Imperii jura propugnantem egerabat. Sufficiat memorasse, quod Philippus circa haec, quae Eduardus Vicariatus illustravit, tempora, totus in eo fuerit, ut Benedictum XII. à consilio redintegrandae cum Ludovico V. amicitiae averteret²⁾. Cum Philippo conspirabant Robertus, Neapoleos Rex, quem Vicariatus Italici conservandi sollicitudo tenebat, & Johannes, Bohemiae Rex, qui, solium Caesareum inhians, ruinam Ludovici Augusti eo maxime tempore procurabat, quo se ipsi amicissimum profitebatur. Ludovicum, his omnibus ipsi notissimis irritatum, adierunt legati ab Anglo missi, qui ipsum ad bellum Philippo inferendum accenderent, simulque ex procerum Belgii mente invitarent, ut Eduardo curam belli & vicariam potestatem Imperii nomine in omni Germania inferiore exercendam committeret. Placuit consilium Ludovico, qui & gloriae suae & majestati Imperii immensum quid accessurum esse arbitrabatur ex collato Regi potentissimo Vicariatu provinciali³⁾. Neque deerant ipsi

2) MUTIUS in *Chron. Germ.* apud PISTOR. T. II, p. 876. talia exhibet: „Rex Galliae minabatur etiam, se Pontificem habiturum „pro hoste Catholicae ecclesiae, si Ludovicum Imperatorem non „habeat pro excommunicato & heretico.” cf. von Ohlenschlägers *Geschichte des Römischen Kaiserthums in der ersten Hälfte des XIVten Jahrhunderts*. Ex quo me plura sumsisse lubenter profiteor.

3) MARTINI POLONI CONTIN. apud ECCARDUM T. I. col. 1455.

rationes belli, quo Valesium maxime ex Belgio profequeretur. Praecipua videbatur, quod Rex Galliarum occupaverat Cameracum, nobilissimam Belgii civitatem, *Cameracae Imperialis* elogio ut plurimum insignitam, unde constabat eam ad proprium Imperii patrimonium ita spectavisse, ut neque alienari neque separari potuerit ⁴⁾. Quo facto Philippus VI. eo gravius Caesarem atque Imperium offendisse dicebatur, quod lege peculiari cautum sit, nequid terrarum intra Imperii fines acquirere Franciae fas esset ⁵⁾. Praeterea reges Francorum plurimas regni Arrelatensis partes in suam potestatem redegerant, de homagio Caesaribus inde reddendo minime solliciti, cujus obsequii neglectu privationis poenam eos incurrisse passim affirmabatur.

§. XIII.

Eduardini Vicariatus Creatio.

Rebus omnibus sic rite praeparatis Eduardus III. ex Belgio ad Confluentes se contulit, ubi Caesarem conducta die obvium habuit. Ingentem de Curia Romana triumphum tunc agebat Ludovicus ob damnata in Comitibus Francofurtanis decreta Johannis XXII. P. M. stabilitamque, plaudentibus uno ore proceribus omnibus, libertatem Imperii Caesarumque majestatem. Hinc & ipse fortium consiliorum capacior factus erat & ordines promtiores habebat ad approbandum quicquid in Philippum, Pontificis fautorem, statueretur. Mei non est acta confessus Confluentini uberius exponere, quae cel. OHLEN-

⁴⁾ BALUZZIUS in *notis ad Vitas Paparum Avenionensium* T. I. col. 803. THEODOR. DE NIEM ad a. 1337. apud ECCARDUM T. I. col. 1500. & VILLANI *Storie Fiorentine* L. XI. c. 84. apud MURATORIUM *Script. rer. Ital.* T. XIII.

⁵⁾ V. FROISSARTI verba in §. superiore recitata.

SCHLAGERUS ¹⁾ ex instituto pertractavit; satis est hic notasse, quod Ludovicus, solenni pompa pro tribunali sedens, auditis omnibus, quae in Valesium undique congerebantur, hanc sententiam pronunciaverit: Philippus feudis, ditionibus, juribus quibuscunque, quae ab Imperio tenebat aut intra ejus fines acquisiverat, privatus esto, nempe ob homagium sive neglectum, sive denegatum: Eduardo Normannia, Aquitania, Andegavenfis Ducatus, antiqua gentis suae patrimonia, restituantur: Ipse universae Franciae haereditatem jure materni sanguinis cernito: Germaniae auxilia ipsi, haec omnia ad effectum ducturo, praesto funto ²⁾. His ita peractis, Caesar ut Anglo majorem auctoritatem conciliaret, simulque jus proceribus Belgii copias, arma, commeatus imperandi firmaret “omnibus, Electoribus Imperii, demto rege Bohemiae, ac aliis Principibus, Praelatis, Nobilibus &c. praesentibus, apud Confluentiam supra Rhenum tenuit consistorium Imperiale, in quo ipse cum diademate, sceptro & aliis insignibus imperialibus praesidebat; ibique de consilio Electorum, Principum & Procerum suorum Eduardum III. regem Angliae personaliter ibi praesentem VICARIUM Imperii solenniter constituit ³⁾ & de toto Imperio citra Coloniam & omnibus Imperium tangentibus VICARIUM denominavit” ⁴⁾. Eduardus vero postquam fidem suam Ludovico Caesari solenni ritu obstrinxerat, ingentem illi pecuniam, in stipendia militaria erogandam, publica sponsione pollici-

1) l. c.

2) MART. POLONI CONTIN. l. c. & ANONYMUS LEOBIENSIS in *Chron. inter PEZII Script: rer. Austr. T. I. p. 953. ad a. 1338. Cap. VIII.*

3) *Excerptum Codicis 720. Bibliothecae Colbertinae* apud BALUZ-
ZIUM l. c. col. 801. ac iisdem fere verbis EDMUNDUS DINTER
in *Hist. Brabant. Msc. cap. XXI.* vide infra in *Cod. Probat. N. I.*

4) WALSINGHAM in *Hist. Angl. ad a. 1338.* & Idem in *Ypodigmate Neustriae ad h. a.*

tus est 5). Nequid autem ad sanctitatem foederis hujusce deesse videretur, Imperator & Anglus illud die sequente "in Ecclesia matrice" sacramento stabiliverunt, quo facto Caesar caeterique Germaniae proceres Eduardo conceptis verbis juraverunt, "se ipsum juvare & manutenere velle", "contra regem Franciae ad vivere & mori per VII. annos", "proxime integraliter sequentes, si guerra inter dictos reges tanto tempore duraret; quod si vero contingeret alium quem Procerum Germaniae inferioris regi Angliae non obedire, tunc caeteri de alta Alemannia insurgerent contra ipsum & eum destruerent" 6). Ex hac rerum serie, testimonio nobilissimorum historicorum suffulta, facile elucescit; male omnino à nonnullis Annalistarum hujus aevi perhiberi, quod Vicariatus Eduardini institutio Francofurti celebrata fuerit; quam praeter auctores jam citatos coevus LEWOLDUS A NORTHOLF 7), CONTINUATOR MARTINI POLONI, HENRICUS A REBDORFF, NICOLAUS MINORITA, TRITHEMIUS alique diserte Confluentibus vindicant 8). Locum errori forte praebuit, quod Ludovicus V. anno sequente in Comitibus Francofurtanis concessionem Vicariatus Eduardo iteraverit, prouti inferius dicitur. Nec audiendus est FROISSARTUS, quantacunque sit illius in his omnibus autoritas, cum eam per legatos Eduardi, qui & Anglo tabulas Augustales de collato ipsi Vicariatu fidem facientes attulerint, procu-

5) MUTIUS l. c. p. 877.

6) HENRICUS DE KNYGHTON de *eventibus Angliae* L. IV. col. 2572. in *Collectione SELDENI & TWYSDENI*.

7) in *Chronico Comit. de Marca* ad a. 1338. apud MEIBOMIUM T. I. p. 402.

8) Huc referenda quoque notitia coeva ap. HONTHEIM l. c. pag. 129. quae primum *parlamentum* inter Ludovicum Augustum & Eduardum in insula Rheni ex opposito villae Vallender habitum esse memorat; licet per incuriam librarii annus 1337. pro 1338. adscriptus fuerit.

ratam fuisse innuit. Eduardum sane *personaliter* Confluentibus adfuisse EDMUNDUS DINTER memorat atque scriptores, Anglos pariter atque Germanorum praecipuos, consentientes habet. Verum haec quoque conciliares, si conjecturam probaveris, Eduardum rebus prospere gestis illico in Belgium rediisse, relicto legatis suis mandato, ut tabulas serius exaratas sibi afferrent, hos vero mense Novembri eas Anglo pertulisse.

§. XIV.

Dubia Vicariatus Eduardini Auctoritas.

Redux in Brabantiam Eduardus hoc primum omnium curae cordique habuit, ut acta confessus Confluentini proceribus Belgii nunciaret, mandata Caesaris exponeret, Vicariatusque sibi commissi litteras, sive secum allatas, sive per legatos ad se transmissas, exhiberet. Eum in finem communicato cum Johanne III., Brabantiae Duce, consilio, *Harkam*, quod Loffensis Comitatus oppidum est, comitia procerum Germaniae inferioris indixit ¹⁾, in quibus

¹⁾ Exemplar litterarum indictionis in *Cod. Probat.* N. IV. subjicio. De eodem conventu FROISSART l. c. chap. 35. haec refert: „Or revindrent de l'Empire, environ la Toussaincts, le Marquis de Juliers & sa compaignie. Si signifia au Roy Edouard sa revenue, & luy manda que, Dieu mercy, il avoit bien exploité. Le Roy Edouard luy rescrit que à la feste de Saint Martin fut devers luy: & demanda le Roy au Duc de Brabant, ou il vouloit que ce parlement se tenist: lequel Duc respondit à Arques, en la Comté de Loz, près de son pais. Et adoncques le Roy le signifia à ses alliés, qui tous y vindrent. Si fut la halle de la ville bien encourtinée de beaux draps & riches, comme la chambre du Roy: & fut le Roy assis, la couronne d'or moult riche & noble au chef, plus haut cinq pieds que tous les autres. Et lors, par devant tous ceux, qui là estoient, furent leués les lettres de l'Empereur: par lesquelles le Roy d'Angleterre estoit constitué & estably son vicaire & son Lieutenant pour luy: & luy donnoit pouvoir de faire loy & droit à chacun au nom de luy & de faire

Anglus primum tabulas Augustales, semet Vicarium Imperii per universam Germaniam inferiorem constituentes, publice recitari fecit; deinde alias litteras edictales exhibuit, quibus Caesar principes regionis vastissimae admonebat, ut Eduardum, exercitum in Franciam ducentem, armis copiis que ac comineatu juvarent. Servarunt eas nobis EDMUNDUS DINTER, & alii ²⁾. His ita peractis Eduardus, ut Ducem Brabantiae sibi propensorem redderet, illum sui ipsius Vicarium generalem in omnibus, quae ad Franciam expugnandam spectarent, constituit ³⁾, atque mox novum conventum proceribus Mechliniam indixit, ubi de summa belli ageretur ⁴⁾. Verum deferbuerat jam ardor Principum

„monnoye d'or & d'argent aussi au nom de luy. Et commandoit
 „par ces Lettres, que tous ceux de son Empire, & tous autres,
 „à luy subjets, obeissent à son dit Vicaire, comme à luy mesme:
 „& fissent feauté & hommage au Vicaire de l'Empire: & que tan-
 „tost là endroit fut clamé & respondu entre les parties, comme
 „devant l'Empereur, & jugé droit à la semonse de luy. Et fut là
 „endroit renouvelé un jugement & statut, & affermé: qui avoit
 „été fait à la court de l'Empereur, le temps passé. qui estoit tel
 „que, qui vouloit autruy grever ou porter dommage, il le devoit
 „défier suffisamment trois jours devant son fait: & qui autrement
 „le faisoit, il devoit estre r'attaint de mauvais & vilain fait. Quand
 „tout ce fut fait, les Seigneurs se départirent & promirent les
 „uns aux autres d'estre appareillés, sans delay, trois semaines
 „après la Saint Jehan, pour aller devant la cité de Cambray,
 „qui doit estre de l'Empire & estoit tournée pardevers le Roy de
 „France.”

2) v. *Litteras* ab EDMUNDO DINTERO in fine N. I. *Cod. Prob. relatas*. JOHANNES À BEKA in *Johanne III.* p. 115. & JOHANNES À LEYDIS L. XXVIII. cap. 3.

3) RYMER l. c. p. 193.

4) FROISSART l. c. chap. 36. „Ces Seigneurs d'Allemaigne à la se-
 „monce du Roy d'Angleterre vindrent à Malines: & s'accorderent
 „assez communément, après moult de parolles, que le Roy An-
 „glois pouvoit bien mouvoir à la quinzaine ensuyvant: & estoient
 „adonc tous appareillés. Et, à fin que leur guerre fust plus belle,
 „ils

pum Belgarum: Princeps omnium Brabantinus animum mutavisse videbatur, sive Valesio, cujus patruelem sororem Mariam, Ludovici Ebroicensis filiam, thori sociam habebat, magis faveret, quam Eduardo amitino suo, sive Vicariatus Anglo commissus ipsi invidiam movisset, quod eum in contentum sui atque in praejudicium jurium vergere arbitraretur, quae ipsi ratione Ducatus Lotharingiae inferioris & vigore Litterarum Augustalium Adolphi Regis competebant. Quicquid eorum sit, constat omnino Brabantinum longissime ab eo abfuisse, ut Philippo bellum internecivum inferret. Novimus fane illum, jam ab initio motuum horum, legatos in Franciam destinasse, qui Regem monerent, nequid finistri ob Anglum receptum de se suspicaretur⁵⁾. Jamque cum de bello fortiter inchoando consultatio instituta esset, is legatos tantum Mechliniam misit, qui coetui amplissimo significarent, se propriis auspiciis, privatim temporeque opportuno, quae sibi incumberent, exsecuturum esse⁶⁾. Deinceps vero,

„ils s'accordèrent (comme faire se falloit) d'envoyer leur défiance
 „au Roy Philippe. Premièrement le Roy d'Angleterre, le Duc de
 „Guerles, le Marquis de Juliers, messire Robert d'Artois, messire
 „Jehan de Haynaut, le Marquis de Muffe, le Marquis de Blan-
 „quebourc, le Sire de Fauquemont, messire Arnoul de Bacqueghen,
 „l'Archevesque de Coulongne, messire Galetas son frère, & tous
 „les Seigneurs de l'Empire, qui chefs se faisoient avecques le Roy
 „d'Angleterre. Si furent ces défiances escrites & seellées, excepté
 „du Duc Jehan de Brabant: qui dit qu'il feroit son fait à par luy,
 „à temps & à poinct.”

5) HARAEUS l. c.

6) FROISSART l. c. & HOCSEMIUS de *gestis Pontif. Leod. in Vita Adolphi à Marca* inter CHAPEAUVILLII *Script. Leod. T. II. p. 449.* „Tunc tanquam Vicarius omnes requisivit, quatenus assistere vellent ei, pro injuriis Imperii vendicandis. Qui omnes consenserunt, exceptis nunciis Ducis & Comite Hannoniae, qui deliberationem petierunt.”

licet pro imperio ad arma capeſſenda excitatus 7), conſociatis copiis demum ſe junxit, cum Cameraci oppugnationem inchoaſſet Eduardus, ac conſtaret eum à conſilio belli jam non reſeſſurum eſſe 8). Eundem fere animum Imperii Vicarius apud affinem Wilhelmum, Hollandiae atque Hanoniae Comitem,prehendit. Hunc quidem ſupra inter praecipuos auctores conſilii de Vicariatu Imperii Anglo conferendo numeravi. At vero cum jam de Francia invadenda in conventu Mechlinienſi ageretur, eadem prorſus, qua Johannes Brabantinus, mente Eduardum ſequi detrectavit, nempe petito tempore ad deliberandum, num officii ſui aut e re ſua eſſet, Philippum armis impetere 9). Hinc eſt, quod nomen Wilhelmi inter proceres, qui Valeſio *diffidationem* miſerunt, omnino deſideretur. Poſtea tamen cum Anglo in has leges convenit: ut illi, ceu Vicario Imperii, jura Imperii vindicanti, ac ipſe Imperii vaſallus, intra fines Imperii per Gallum invaſos propriis ſumtibus auxilia praefaret, nec Eduardus ditiones ipſius cum exercitu intraret 10). Inter caeteros Belgii proceres eminuit conſtantia Episcoporum Cameracenſis atque

7) Copiam litterarum Eduardi, die 20. Novembris ad Ducem Johannem datarum, in Extracto DINTERI cap. XXII. exſtantium, ex Autographo tranſmiſſarum in *Cod. Probat.* ſub N. V. addo.

8) FROISSART l. c. chap. 39.

9) HOCSEMIUS l. c.

10) RYMER l. c. P. IV. p. 50. duplex diploma exhibet. Primo Eduardus Wilhelmo fidem ſuam adſtringit, nec ſe nec ſocios ſuos terras Comitum citra ejus conſenſum intraturos eſſe cum exercitu. Secundi inter alia haec verba ſunt: „Come nos Chiers & Ames Frer, li Contes de Haynaut, ſoit tenu de nous VICAIRE deſuſdit, come foiable de l'Empire, a ſon pooir, & il nous voille, come Roy d'Engleterre, pour l'Amour & Affinitet, que nous avons enſanle de par le Roïne, no chier Compaigne, ſa Soreur & de par nous enſans, ki luy ſont ſi prochain, ſervir à ſes frais, de luy & de Chiaus de ſon Pays en l'expedition devanditte DEDANS LES BORNES DE L'EMPIRE.”

Leodiensis, qui neque precibus, neque minis, neque ipsa vi adhibita adigi potuerunt, ut Vicariatum Eduardinum agnoscerent. Cameracensi quidem antiqua cum Gallia foedera erant; utrique vero Episcopo Benedictus XII. P. M. pro ea, quae fedi Apostolicae in eos competebat, auctoritate, interdixerat, ne ullum Vicario Ludoviciano, contra jus fasque constituto, obsequium exhiberent ¹¹⁾. Obtemperaverunt Praefules his mandatis; neque Cameracensis vadimonium, quod Eduardus ipsi ad Valentinianas constituerat, obivit ¹²⁾, neque Leodiensis, etiamsi sub poena privationis omnium, quae ab Imperio tenebat, citatus ¹³⁾, ad diem adfuit, ita quidem ut Anglus illum Caesari perduellionis reum denunciaverit ¹⁴⁾.

§. XV.

Eduardi Vicarii Res Gestae.

De Conventu Mechliniae celebrato jam dictum est, quod Eduardus eum egerit, ut de bello Franciae inferendo inter proceres Belgii consuleretur. Frequentes heic adfuerunt Principes, Augustali Vicario obsequium ferentes aut stipendiis Anglicis Eduardo devincti; atque quantumvis in alia omnia abeuntibus Brabantino ac Hammonienfi decretum est, Philippo regi bellum more antiquo denunciandum esse. Hunc in finem Episcopus Lincolnienfis cum litteris *diffidationis*, à Procerum multitudine subscriptis, Legatus ad clarigandum bellum in Franciam mittitur ¹⁾. Prolatum tamen fuit bellum, tardantibus auxiliis, quae Ludo-

11) HOCSEMIUS l. c. p. 449. & 450. & RAYNALDUS l. c. ad a. 1338. n. 69.

12) FROISSART l. c.

13) HOCSEMIUS l. c. p. 449.

14) KNYGHTON l. c. col. 2572.

1) FROISSART l. c. chap. 36.

vicus Imperator ex pacto Confluentino suppeditare debebat, nec in comitiis Francofurtanis, ineunte anno 1339. habitis, abnuebat, in quibus non solum Vicariatus Anglo continuatus atque firmatus est, sed & stabilita sunt foedera Philippi invadendi causa nuper sancita, ac iteratae pollicitationes Augusti, se cum lecta manu subsidiariorum tempestive in Belgio adfuturum esse ²⁾. In summam enim aestatem moras prorogavit Ludovicus, dubium an poenitentia facti ductus ³⁾, an indignatus, quod Eduardus stipendia sibi ex pacto debita neque integra, neque mature satis numerasset ⁴⁾. Tandem tamen filium primogenitum Ludovicum Marchionem Brandenburgensem cum centum galeatorum cohorte, ingenti voluntariorum vi stipatum, in Belgium misit ⁵⁾. Tunc Anglus negotium perfecturus Cameracum cum maximis copiis oppugnavit ⁶⁾. Opem tunc Johannes Brabantinus & Wilhelmus Hanoniensis, Vicario Imperii, turbatos Imperii fines restituturo, ferebant. Postquam autem Eduardus, de expugnatione urbis desperans, consilia ad invadendam Franciam convertisset, Wilhelmus & Comes Namurcensis signa ipsius deseruerunt, causam afferentes, se omni officio Vasallorum Imperii jam functos esse, neque sibi privatas cum Valesio intercedere similtates ⁷⁾. Hanonius quoque religionem foederis cum Eduardo conclusi nihili faciens, cum 500 galeatis ad Valesium tetendit, ipsique per reliquum annum

2) Gersners Frankfurter Chronik, L. I. cap. 23. p. 322.

3) MUTIUS l. c. p. 877.

4) HEINRICUS REBDORFF ad a. 1339. ap. FREHER. T. I. p. 618. & ALBERTUS ARGENT. l. c. p. 128. EDMUNDUS DINTER cap. XXIV. HOCSEMIUS l. c. p. 452.

5) ALBERTUS ARGENT. l. c. VILLANI l. c. L. XI. c. 84.

6) VILLANI l. c. MEIERUS l. c. L. XII. ad a. 1339. EDMUNDUS DINTER l. c. FROISSART l. c. ch. 39.

7) FROISSART l. c.

strenue militavit ⁸⁾. Interea Anglus, soluta Cameracensi obsidione, Franciae fines, quam late inter Scaldim Mosamque ac Samaram patent, ferro ac flammis atrociter vastavit, praecedente semper exercitum cum incendiariis Ludovico Brandenburgensi ⁹⁾. Tandem hieme ingruente, postquam Valesium frustra ad proelium provocasset, copias ingenti praeda potitas reduxit ¹⁰⁾. Quam maxime tunc Eduardum penuria rei pecuniariae premebat, ita ut magnam regni Anglicani coronam Balduino Trevirensi antistiti, coronam autem regiam Philippae Reginae Coloniae Agrippinae pignori dederit ¹¹⁾, cui inopiae sublevandae cum profectionem in Angliam moliretur, Proceribus Belgii, qui de reditu ipsius ob stipendia sibi debita solliciti erant, reginam principesque aulicorum obsides reliquit ¹²⁾. Priusquam autem transierit, Flandrenses, praeunte Artevello, in verba Eduardi, jam Franciae regem se profitentis, juraverunt ¹³⁾. Interea à Caesare litteras edictales accepit, per quas omnibus & singulis Sacri Romani Imperii in Germania inferiore fidelibus imperabat, ut Eduardo, regi Angliae illustri, tanquam suo & Imperii Vicario, Cameracenses ad obsequium reducturo, suppetias ferrent, seque omnia, quae illi adversus cives perduelles actum iverint, ratihabiturum esse spondebat ¹⁴⁾. Tunc Hanoniensis quoque Wilhelmus indignatione accensus, quod Franci Cameracensibus contra Hasprenses subditos suos opem tulissent, iterum ad Anglum defecit missisque ad Valesium per Abbatem Crispinensem Litteris se suosque hostes ipsius

8) Idem. chap. 41. & PAULUS AEMYLIUS p. 275.

9) ALBERTUS ARGENT. l. c.

10) FROISSART l. c. chap. 41. 42. 43.

11) HONTHEIM l. c. p. 137. 141. & RYMER l. c. p. 42. 45. & 74.

12) HARAEUS l. c. p. 320. & RYMER l. c. p. 57. & 58.

13) RYMER l. c. p. 62. & sqq.

14) Litteras ipsas exhibet N. II. Cod. Probat.

declaravit¹⁵). Sed pessime illi successerunt susceptae inconsultis viribus inimicitiae; universam enim Hanoniam devastare iussit Valesius, dum Wilhelmus Angliam atque Germaniam, auxilia implorans, circumiret¹⁶). Dum haec in Belgio aguntur, Eduardus in Anglia classem plusquam centum & viginti carinis potentem praeparavit, jamque per vectigalia recens imposita atque ultroneas suorum collationes locupletatus, naves ascendit; cum illi Valesius classem utique numerosiorem objiceret, ipsum ab ostio Scaldis prohibiturus. Inde navali praelio, prope Slusam Flandricam inito, Franci victi navibusque innumeris spoliati fuerunt¹⁷). Anglus autem peracto triumpho procures Germaniae inferioris Vilvordenam convocavit atque communicato cum illis consilio, obsidionem urbis Tornacensis, quod valentissimum Franciae propugnaculum erat, decrevit¹⁸). Verum cum Philippus incredibili virtute urbem, quam fortissimum praesidium defendebat, cum manu exquisita subsidio advenisset & oppugnatores ad summum discrimen perduxisset, Johanna Francica, Valesii soror, Wilhelmi III. Hanonienfis vidua atque Eduardi regis socrus, apud fratrem generumque eo studio atque successu de componendis armis laboravit, ut in confessu Esplechinensi induciae in novem menses pactae sint, ad biennium deinceps prorogatae¹⁹). His ita peractis, Eduardus socias copias dimisit atque in Angliam reversus est, nullam dehinc

15) FROISSART l. c. chap. 45.

16) Idem l. c. chap. 49. & CONT. GUIL. DE NANGIS ad a. 1340. ap. D'ACHERY in *Spicil. vet. Script.* T. III.

17) FROISSART l. c. chap. 51. CONT. NANGIS ad a. 1340. RYMER l. c. p. 79. 80. VILLANI l. c. L. XI. c. 109.

18) FROISSART chap. 53.

19) FROISSART l. c. chap. 64. CONT. NANGIS l. c. RAYNALDUS l. c. ad a. 1340. n. 32. VILLANI l. c. L. XI. cap. 108-III. RYMER l. c. p. 83. & 84.

Germaniae inferioris curam habiturus. Alia quidem tradit celeberrimus HAEBERLINUS²⁰⁾, cui visus est Anglus per Litteras ad diem 30. Maji a. 1341. datas civibus Aquensibus id juris impertivisse, ne unquam civitas eorum ab Imperio alienaretur, sed in perpetuum sibi & successoribus nobilissima regni Camera conservaretur. At vero, si tabulas privilegii per RYMERUM²¹⁾ evulgatas attentius inspexeris, facile deprehendes, minime gentium eas ad Aquensem Lotharingiae inferioris civitatem, quam Aquisgranum nuncupare solent, pertinere, sed Aquis Tarbellanicis, quae civitas est Vasconiae, incolis Acqs dicta, concessas esse.

§. XVI.

Vicariatus Eduardini Extinctio.

Induciae Esplechinenses Vicariatus Eduardo commissi ruinam, quae animis jam refrigeratis dudum impendebat, plane procuraverunt. Jam primum ubi Caesar Eduardo Imperii habenas, suo nomine in Germania tractandas, commiserat, Benedictus XII. P. M., qui bellum inter Anglum ac Valesium praevertere omni nisu studebat, Eduardo indignabundus exprobravit, quod Ludovico, publice & notorie de pravitatibus haereseos condemnato, auxilium & favorem praestaret, atque poenas gravissimas minatus est, nisi à contrahendo cum Ludovico foedere destiterit: nullum esse vanumque Vicariatum Imperii à Bavaro, qui neque Rex, neque Imperator esset, constitutum, cum Regimen & administratio Imperii, vacante jam solio Caesareo, plenissimo jure ad sedem Romanam spectaret; neque decere Regem potentissimum procurationem provinciae suscipere alius nomine gerendam, neque illum diris ela-

20) In dem vollständigen und pragmatischen Auszuge der allgemeinen Welthistorie, T. III. p. 347.

21) L. c. p. 101.

psurum, quas Johannes XXII. imprecatus sit omnibus, qui partes Ludovici sequerentur ¹⁾. Haec eadem Anglo a. 1339. per Johannem Cantuariensem Archiepiscopum & Richardum Dunelmensem Praefulem objici curavit: atque Cardinalibus nunciis suis, qui apud ipsum morabantur, mandavit, ut Eduardum sententia execrationis, jam pridem in fautores Bavari lata, ferirent, nisi Bavarico foederi renunciaret ²⁾. Eodem animo ad Cameracensem atque Leodiensem Episcopos anno superiore dehortatorias litteras exaraverat, quibus eos ab agnoscendo Vicariatu Eduardino avocabat, ac Legatis Cardinalibus provinciam dederat, ut „vetarent clientes Imperii Eduardo vel Ludovico „jura imperialia accepta solenni sponsione referre ³⁾; quin & Ludovico per emissarium nuncium, Arnoldum e Verdala, spem fecerat, se pacem ecclesiasticam illi redditurum esse, si foedere Anglicano abstinuerit ⁴⁾. Veri quam maxime simile est, Caesarem, spe falsa de conciliando sibi Apostolicae sedis favore à Valesio ipso productum, negligentius fidem coluisse, quam Eduardo obstrinxerat ⁵⁾. Postquam autem Anglus pactiorem induciarum confecisset, Johanna Francica, quae primas in illa partes habuerat, animum eo induxit, ut jam amicitiam inter fratrem generumque instauraret. Adhibuit foemina callidissimi ingenii operam Margarethae, filiae Augustae; quae à Philippo blandi-

1) RYMER l. c. p. 37. & sq. Litteras Idibus Novembr. a. 1338. p. 53. & sq. Idibus Octobris a. 1339. & RAYNALDUS l. c. ad ann. 1340. n. 4. Litteras III. Non. Martii ejusdem anni exaratas exhibent.

2) RAYNALDUS l. c. ad a. 1339. n. 13.

3) HOCSEMIUS l. c. p. 449. & 450. & RAYNALDUS l. c. ad ann. 1338. n. 69.

4) RAYNALDUS l. c. ad a. 1338. n. 16. 1339. n. 6.

5) ALBERTUS ARG. l. c. p. 128. MUTIUS l. c. p. 878. JOHANNES VITODURANUS ap. ECCARDUM T. I. col. 1858.

blandimentis suavissimis, Dominaeque Alemanniae salutatione in suas partes vocata ⁶⁾, maritum, apud quem maxima pollebat auctoritate, fiducia instantis refecrationis, quae Caesaris votorum summum erat, adduxit, ut societatem belli cum Anglo initam resolveret foedusque arctissimum cum Philippo rege contraheret ⁷⁾. Quo facto commissum Eduardo Vicariatum Francofurti in confessu Principum abrogat ⁸⁾, ipsique & antiquationem muneris & instauratam cum Gallo benevolentiam nunciat; jure se salvoque honore haec omnia egisse causatus, quod Anglus se insalutato inducias cum Valesio pepigerit atque *terminos ad tractandum de concordia* acceperit: caeterum ipsi suam opem ad reparandam amicitiam cum Philippo Rege comiter offert ⁹⁾. Quamvis haec omnia Anglo quam maxime aversa evenirent, indignationem tamen sermonibus texit ac Caesari rescripsit: “se zelum quidem ipsius ad faciendam concordiam plurimum commendatum habere, sed quamvis admodum acceptum sibi fuisset optatam pacem tanti mediatoris instantiae debere, nolle se jus suum in Franciam, quod satis clarum sciret, arbitrio dubio committere; neque se mirari sufficere, quod Caesar, postquam se de dilectionis exuberantia in specialem adoptionis filium admiserit, jam contra se cum Philippo injuratori suo notorio ligam fecerit. Negabat dein sibi impingi posse culpam pactarum inscio Augusto induciarum, quod se oportuerit eorum sequi consilia, qui sibi auxilia & comitivam fecerant; addebat Augustum sibi concessisse, quod, si opportunitas arrideret, tractare posset de pace ipso inconsulto, modo pacem finalem sine consensu Augusta-

6) ALBERTUS ARG. l. c. JACOBUS MOGUNTIN. ap. MUTIUM l. c.

7) LEIBNIT. in *Cod. Jur. Gent. Dipl.* T. I. p. 153.

8) ALBERTUS ARG. l. c.

9) RYMER l. c. p. 104.

„li nullatenus faceret, quam quidem facere se nunquam
 „proposuisse. Caeterum sibi videri, quod revocatio Vica-
 „riatus praemature facta sit, cum juxta sponfionem super
 „hoc per Imperiales sibi factam, istud muneris non de-
 „buerit sibi adimi, priusquam ipse Regnum Franciae vel
 „majorem ejus partem adeptus fuerit”¹⁰⁾. Verum enim-
 vero nihilominus perstitit foedus Caesaris cum Valefio,
 neque Vicariatus Imperii Eduardo commissus ulterius me-
 moratur. Hinc est, quod Principes Hanonienses, qui
 ex praescripto Caesaris, quamdiu Vicariatus auctoritas
 vigeret, nunquam non terras Cameracenses infestabant,
 bello jam composito, Vicariatu abdicato, cum Guilielmo
 Cameracensi Episcopo compositionem inirent, cujus le-
 ges Summus Pontifex dixit¹¹⁾.

§. XVII.

Vicariatus Eduardini Fines.

Ambitum finesque Vicariatus Eduardini determina-
 turum destituunt monumenta, ex quibus certam eorum
 motionem haurire possem. Perierunt aut alta nocte etiam-
 num pressae latent Litterae Augustales, quae, hoc munus
 instituentes, omnino terminos ipsi praefixos designasse vi-
 dentur. Jacturam hanc aliquo modo reparant Litterae duae
 Eduardi III. ex Scriniis Bruxellensibus jam primum pro-
 tractae¹²⁾. Utitur in utrisque Anglus elogio *Vicariorum gene-*

10) Idem l. c. p. 105.

11) Litterae BENEDICTI XII. in *Cod. Probat.* N. III.

12) Debeo illas, ut & *Excerpta Dinteriana*, singulari benevolentiae
 Illustrissimi atque Excellentissimi Comitis DE NENV, Caesareae ac
 Regiae Hungaricae Majestatis à Consiliis Intimis atque Praesidis Con-
 sili Secretioris apud Belgas, atque Generosissimo Comiti DE WY-
 NANTS, Supremo Tabularii Brabantini Praefecto, quorum rarissi-
 mum prorsus favorem publice heic venerari liceat. Excita-
 vit quidem illum Vir Musarum mearum studiosissimus, qui

ralis Sacri Romani Imperii per totam Alemaniam & Germaniam ac universas & singulas earum provincias sive partes; hinc dubium vix est, quin Ludovicus Augustus in Tabulis Augustalibus Eduardum hoc eodem titulo decoraverit. Cum autem leges ac consuetudines Imperii praesentis vigentisque Imperatoris Vicarium abhorreant, nec Ludovicus, cum Anglo vices suas demandaret, profectionem ultra Germaniae fines meditatus sit, neque Caesari fas fuerit Imperii habenas extraneo Regi committere, satis in aprico est, splendidissimae inscriptioni plus ambitionis, quam veritatis inesse. Ne tamen Eduardus inani titulo superbivisse videatur, dicendum erit, Caesarem, cum bellum Imperii causa, suis utique auspiciis, sed Anglo Duce, Valesio illaturus esset, ipsi auctoritatem Caesareae supparem commisisse, ut copiis Procerum, ex universa Germania collectis, cum imperio praeesse potuerit. Cum vero arma potissimum e Belgio in Franciam moveri deberent, satis constat, hanc praecipue provinciam regionesque omnes, quae sub nomine Germaniae inferioris veniebant, praefecturae Eduardinae obnoxias fuisse. Hinc est, quod Proceres *altae Alemanniae* in Comitibus Confluentinis ²⁾ statuerunt: se in illos gravius animadversuros esse, qui obsequium Anglo denegaverint; manifesto indicio, quod ipsis nullum prorsus erga Eduardum officium incumberebat. Huc referas quoque, quae habet WALSINGHAM: nempe Eduardum Vicarium Ludovici Bavari constitutum esse *de toto Imperio citra Coloniam & omnibus Impe-*

& Litteras ex Insulano Archivo à Regio ejusdem Tabularii Praefecto, praeconio humanitatis, qua juvenis votum exsolvit, non fraudando, Conf. Viro GODEFROY transmissas accersivit, & insigni benevolentiae studio affecto desiderandum nihil reliquit, nisi gratiae menti invitum silentium imposuerit.

2) KNYGHTON l. c. col. 2572.

rium suum tangentibus 3): Egregie cum his indiciis conspirant acta Comitiorum Mechliniensium, ad quae Eduardus procures Lotharingiae inferioris potissimum invitavit. Nomina eorum exhibent litterae provocatoriae in his ipsis Comitibus ad Philippum mittendae conceptae, licet nonnulla in illis appareant, quae ex foedere magis, quam ex obsequio adjecta videantur. Ex FROISSARTO ea haec annotare juvat: "Le Duc de Guerles, le Marquis de Juliers, Messire Robert d'Artois, Messire Jehan de Haynaut, le Marquis de Muffe, le Marquis de Blanquebourc, le Sire de Fauquemont, Messire Arnoul de Bacqueghen, l'Archevesque de Coulongne, Messire Galetas, son frere" 4). His omnino addendi sunt Brabantiae Dux, qui Comitibus Mechliniensibus ipse non interfuit; Comes Hollandiae ac Hanoniae, qui tempore ad deliberandum petito, decreta eorum non subscripsit; Leodiensis ac Cameracensis Episcopi, mandatis Pontificis Maximi ab obsequentia Eduardo debita averfi. Denique Hollandiae civitates trans Rhenum sitas officio erga Eduardum non vacavisse, demonstrant Litterae Augustales ad Harlemenenses datae 5).

§. XVIII.

Jura Vicariatui Eduardino attributa.

Cum perierint Tabulae Augustales, quibus Ludovicus jura Eduardo III. vicario nomine commendata defini- vit, aliunde petendae sunt rei gravissimi argumenti no- tiones. Suppeditant eas 1°. exempla aliorum Vicariatuum generalium; 2°. Indicia quamvis leviuscula, quae auctores ejus aevi nobis asservarunt; 3°. ipsa Eduardi III. Vicarii generalis acta.

3) WALSINGHAM in *Ypodigm. Neustriae* ad a. 1338.

4) FROISSART l. c. chap. 36.

5) JOHANNES A BEKA l. c. p. 115.

Parum tamen rem ex tabulis Augustalibus, in Italia Vicariis impertitis, explicaveris, cum diversissimae utique fuerint formulae regnorum Germanici atque Italici, nec easdem leges genti dominatrici, quas fervienti, praescriptas fuisse facile credideris. Confuli itaque heic nequeunt Litterae Rudolphi I., Rom. Regis, quibus Johannem de Avennis S. R. Imperii Vicarium Generalem in Tuscia constituit ¹⁾; nec Ludovicianae Castruccio de Antelminellis ratione Vicariatus Lucensis concessae ²⁾. Magis huc faciunt Aureae Bullae Cap. V., ubi jura & praerogativae ordinariae S. R. Imperii Vicariorum sigillatim exponuntur, atque Tabulae Ruperti, Rom. Regis, filio Ludovico Vicariatum Generalem per Germaniam, Galliam & Regnum Arelatense conferentis ³⁾, quae omnia & singula jura, vice Caesaris in Germania exercenda, ordine enumerant. Verum enimvero cum Imperatores privilegia Vicariatuum a se concessorum pro lubitu restrinxerint vel ampliarint, minime gentium arbitrere velim, Rupertinas tabulas ad exemplum Ludovicianarum conscriptas esse & Eduardo easdem praerogativas, quas Rupertus postmodum filio concessit, competiisse.

Historicos si adeam, qui de collato Regi Angliae Vicariatu Germaniae verba fecerunt, ex WALSINGHAMO compertum habeo, ipsum Vicarium *de omnibus Imperium tangentibus* ⁴⁾ constitutum esse. Sed FROISSARTUS indefinitam, qualem Scriptor Anglus descripsit, Eduardi potestatem, justis terminis circumscriptam esse nos docet, ac jura ipsius eo potissimum rediisse refert, quod Jurisdictionem supremam nomine Caesareo exercendi, rem bellicam

1) MARTENE in *Thes. Anecd.* T. I. p. 1192.

2) LEIBNIT. in *Cod. Jur. gent. dipl.* T. I. p. 126.

3) Idem l. c. T. I. p. 263.

4) WALSINGHAM l. c.

adversus Valesium administrandi atque monetam feriundi potestatem habuerit ⁵⁾).

Supereſt, ut ex iſſis Eduardi actis Vicariatum Imperii concernentibus, eliciam, quid peragendi juſ faſque iſſi fuerit.

- I. *Juſ Proceres Vaſallos Sacramento in ſuam clientelam adigendi.* Haec praerogativa titulo communi ad omnes omnino S. R. Imp. Vicarios ſpectavit ac omnibus Tabulis Auguſtalibus Vicariatus conſtituentibus inſerta legitur. Jure vero hoc Eduardum uſum eſſe, hiſtorici omnes, qui res ab eo in Belgio geſtas expoſuerunt, tradidere ⁶⁾).
- II. *Juſ Comitia Procerum indicendi* ab Eduardo exercitum eſſe, fidem faciunt Comitia, Harkae, Mechliniae, Vilvordenae celebrata.
- III. *Juſ Statuta condendi* Eduardus ſibi arrogavit in litteris ad Johannem Brabantiae Ducem datis, quibus iſſum ad conſeſſum Harkanum invitabat.
- IV. *Juriſdictio Suprema in Proceres Vaſallosque Imperii;* quod Eduardus hanc praerogativam omnibus Vicariis Auguſtalibus conſeſſam exercuerit, probant Litterae modo citatae, dies Epifcopo Leodiienſi dictus, nec non Epifcopus Cameracenſis ad Valentinianas in juſ vocatus. Conſentit quoque FROISSARTUS ⁷⁾).
- V. *Juſ armorum reiſque bellicae adminiſtrandae* univerſa Eduardini Vicariatus hiſtoria pandit. Teſtantur litterae ſecundae ad Johannem Brabantinum datae, pacta cum Wilhelmo Hanonienſi inita, acta Comitiorum Mechlinienſium & Vilvordenenſium. Accedunt FROISSARTI & DINTERI teſtimonia.

⁵⁾ FROISSART l. c. chap. 35.

⁶⁾ Idem l. in n. 1. §. XIV. recitato.

⁷⁾ l. c.

- VI. *Jus foederum pangendorum* pacta cum Wilhelmo Hanoniensi inita produnt.
- VII. *Jus inducias concludendi atque de pace tractandi* ipse sibi Eduardus vindicavit in Litteris, quae Ludovico Augusto, Vicariatum renuncianti, rescripsit.
- VIII. *Jus privilegia concedendi* Eduardo tribuit RAPIN THOYRAS ⁸⁾; in eo egregie lapsus, quod ipsum Geldriae Comitem in Ducem evexisse perhibeat, cum inter omnes omnino constet Caesarem Ludovicum hanc dignitatem Raynaldo affini concessisse.
- IX. *Jus ea, quae ad pompam aulae Caesareae spectabant, sibi assumendi.* Huc spectat, quod Lovanii in Palatio, solius Imperatoris & Brabantiae Ducis habitatione, commoratus sit ⁹⁾, ac cum Mechliniae degeret, in Curia sedem nactus, solenni civium sagittariorum praesidio tutatus fuerit ¹⁰⁾.

§. XIX.

X. *Jus monetarum cudendi.*

Ultimo denique loco Jus Auri, Argentii, Aeris nomine Imperii flandi, feriundi Eduardo Vicario FROISSARTUS & alii tribuunt. At agerem omnino, quod olim

8) *Hist. d'Angleterre* L. X. ad a. 1339.

9) Extractum ex Mspto Lovanii exstante, *au Bureau des Pensionnaires* & titulo insignito: *Antiquitaeten ende onde structure binnen de Stadt van Loven.* fol. 3. haec leguntur: „Con Eduwart van Engelandt compt tot Loven op de Borch wonen. a. 1338.”

10) Extractum Mspti Computi Civitatis Mechliniensis de a. 1338. & 1339. In titulo: *van menichgerhanden Dingen* extant: „Den Schuttern” (societas haec Sagittariorum est hucusque Mechliniae insignis) „dat men hem gef van presente omme dat si de Stadt bewaerden, alser den Conine van Inghelandt, de Conninginne ende andre Herren te Mechlen lacgen in den Parlament.

jam actum est, si huic loci probatum irem, monetam Caesaream, die *Kaiser-Münze*, per omnem, quam late patebat, Germaniam etiam tum vulgati commercii fuisse, postquam jus numos cudendi Principibus jam pridem impertivissent Imperatores. Et hoc sane praecipuum ejus erat, quod usus ipsius ubique ex Lege obvius fuerit, cum moneta Procerum (regionariam, *Landmünze*, eam nuncupare fas sit) ultra limites regionis, quae cuilibet eorum parebat, non acciperetur. Suo itaque jure usus est Ludovicus Imperator, dum Eduardo facultatem concedebat monetam apud Belgas pro Caesare excudendi; nec ullus dubito, quin Anglus eam satis ambitiose exercuerit. BUTKENIUS sane perhibet, ipsum numos sua Caesarisque imagine conjunctim signavisse ¹⁾; verum non ea est Tropaeographi Brabantini auctoritas, ut quae absque teste idoneo memoraverit, magnam fidem mereantur. Magis mihi arridet, quod Vir de Germaniae & Juris publici historia optime meritus Illustris PFEFFELIUS nuper conjectura prospexit; nimirum celeberrimum apud Germanos Denarium aureum Ludovici V. Imperatoris, cui Aquila biceps insculpta est, huc esse referendum, utpote ab Eduardo Caesareo procuratore apud Belgas cufum ²⁾. Operae pretium erit suspicionem hanc rationibus firmare, quae illi favere videntur. Aureus iste, cujus Ectypon aeri incisum in fine exhibeo, in antica sua parte Ludovicum Imperatorem sistit, paludatum, folio coementitii operis insidentem; dextra tenet ensen erectum, innixus laeva scutulo, aquila bicipite insignito; cum Epigraphe: LUDOVICUS DEI GRA. ROMANORUM IMP. Pars postica in quadricircino

1) BUTKENS l. c. p. 425.

2) *Abrégé chronologique de l'Histoire d'Allemagne* T. I. p. 509. edit. noviss. in 4to.

drircino varie decorato crucem exhibet, cujus cuspides in rofas definunt trifoliis distinctas adscriptaque sunt verba XPC. VINCIT. XPC. REGNAT. XPC. IMPERAT.

Singularem hunc prorsus denarium, in Numophylacio Kniphusiano deprehensum, primus omnium evulgavit LUDEWIGIUS, Antecessor Halensis, eumque, dubitare nescius, aureum coronatorium Ludovici Caesaris declaravit 3). Hanc conjecturam certatim confutaverunt viri eruditi omnes, quotquot eorum monetam istam explicandam sibi sumserunt. Agmen ducit illustris KOEHLERUS, qui peculiari dissertatione demonstrare conatus est, aureum Ludovicianum a. 1346. cūsum fuisse in memoriam collatorum Margarethae Augustae Comitatum Hollandiae atque Hanoniae 4). Adstipulabantur viro egregiae eruditionis, celeberrimus JOACHIMUS Historicus Halensis atque clarissimus PLATO, reipublicae Ratisbonensis Syndicus. Ille pedibus in sententiam KOEHLERI transiens 5), hic in eo tantum ab ipso diversus, quod negaret Aquilam bicipitem, Imperii Romano-Germanici deigma, scutulo Caesareo insculptam esse, sed nescio quid monstelli, ex aquila Hanonica atque Leone Hollandico per insitionem procreati, in illo apparere contenderet 6). In alia omnia abivit celeberrimus WIDEBURGIUS. Is enim compertum habens numum rarissimae notae rem maximi momenti testificari, suspicatus est, Ludovicum Imp. eum a. 1338. cudendum curavisse, ut monumentum ederet vindicatae in Comitibus Francofurtanis Imperii majestatis 7). WIDEBURGIUM, quamvis insaluta-

3) Reliq. Mscr. T. VIII. n. 8. & in dedicatione.

4) Münzbelustigungen, T. III. p. 209.

5) Groschen-Cabinet, p. 91.

6) Muthmaßung, warum der auf R. Ludwigs IV. goldener Münze vorkommende doppelte Adler, der Reichs-Adler nicht seyn könne, Ratisb. 1762. in 4to.

7) Vermischte Anmerkungen, N. VI. p. 143.

tum, sequutus est OETTERUS, historiographus Brandenburgensis, sententiae illius ex ingenio multa affingens, quae dubitationem potius quam convictionem operantur ⁸⁾).

Singulas has sententias sub censuram vocare consilii mei non est; sufficiat meam exposuisse. Id vero in principio notandum denarium Franco-gallicum, qui in LE BLANC ⁹⁾ & GLOSSARIO CANGIANO ¹⁰⁾ exstat ac Philippi Valesii Ludovici Imperatoris coetanei Galliae Regis nomina prae se fert, Ludoviciano meo incredibili similitudine conformem esse, unde certissimo argumento concludo, aut Ludovicum Imperatorem denarium Francicum, aut Regem Philippum denarium Augustalem exscripsisse. Verum enimvero non est, quod longiuscule in hoc bivio haereamus. Nempe si quae sunt indicia, ex quibus confici potest, uter aureorum geminorum primigenius censendus sit, ea omnia in Francicum conspirant. Jam primum omnium satis constat, notas omnes in utroque obvias, nunquam omnino à Germanis usurpatas, apud Gallos continui & antiquissimi usus fuisse. Nusquam Caesaris in solio sedentis imago aliter efficta cernitur, quam globum Imperialem laeva manu tenens, qui quidem jam ab Henrici II. temporibus caracteristicum Augustorum cimelium evasit; nusquam parmula signifera, nusquam militare sagum, rarissimus ensis; nunquam in parte postica crux rosacea; nunquam Epigraphe illa Ludoviciani mei. At vero longe aliter res se habet in Gallia. Quisquis enim egypta numorum inde à Carolidarum aevo ibi cuforum apud

8) Muthmaßung, warum der auf K. Ludwigs IV. goldener Münze vorkommende doppelte Adler, der Reichs-Adler seyn müsse, Ratisb. 1766. in 4.

9) *Monnoie de France* p. 242.

10) *Postremae editionis* T. IV. p. 912. n. 15.

LE BLANC oculo vel maxime fugitivo perspexerit, lubens suffragabitur illustri KOEHLERO typum aurei Ludoviciani mere Francicum declaranti. Scilicet ex eodem LE BLANC constat, à prima Capetiorum aetate solenne fuisse regibus nostris crucem signare in auro usuali, & hunc morem progressu temporis ita invaluisse, ut jam Seculo XIII. in Legibus monetalibus Ludovici IX. A. 1262. latis pars superior numorum *Pars Crucis*, *le Côté de la Croix* dicta fuerit, dum pars inferior, quoniam in ea forma typarii, vulgo *Pila* nominati, frequentius mutaretur, *Pars Pilae*, *le Côté de la Pile*, *die Etampel-Seite*, appellaretur. Nec quemquam fugit, morem hunc anno demum 1726. antiquatum esse. Inscriptio vero partis cruciferae, quae Christum *vincentem*, *regnantem*, *imperantem* celebrat, à Carolidarum aevo perpetua religione servata, hodiernum quoque in aureis Francicis legi solet. Quod si partem averfam spectemus, occurrit nobis, ut caetera omittam, *scutulum liliatum*, quod quidem Philippus VI. primus omnium adhibuit, sed à quo nomen & series orta sunt celeberrimae apud Gallos monetae aureae, *Scuta*, *Escus d'or*, nuncupatae, cujusque memoriam unciales argentei, pariter *Ecus* dicti, hodieque servant. Hisce criteriis quantumvis conspicuis accedit res maximi momenti, quae sola litem omnem discerneret, nempe aureum Philippeum antiquiorem fuisse Ludoviciano, sive hunc ex mente KOEHLERI a. 1346. cūsum dixeris, sive cum WIDEBURGIO statuas eum a. 1338. feritum esse.

Testes argumenti praecipui invoco doctissimum LE BLANC ¹¹⁾ atque celeberrimos Editores GLOSSarii CANGIANI ¹²⁾. Utrique ex Regestis Edictorum regionum,

¹¹⁾ l. c. p. 242.

¹²⁾ l. c. p. 915.

quae in Tabulariis Curiae monetariae atque Camerae Computorum asservantur, eruerunt documenta, quibus confirmatur, denarios cum scuto, *les premiers Ecus d'or* dictos, jam anno 1336. ex edicto 1. Februarii lato fabricatos esse, eandemque fabricationem a. 1337. per Edictum 24. Novembr. repetita vice imperatam.

Ex his omnibus, quae longius forte, quam par erat, prosequutus sum, certissime constat: quod aureus Philippi prototypon Ludoviciani fuerit, hicque ad similitudinem ejus signatus sit. Haec affecutus fidenter colligo, illustres Viros KOEHLERUM atque WIDEBURGIIUM, aureum Imperatoris perperam inter numismata, *medailles*, *Denkmünzen*, collocavisse, qui nihil aliud, quam moneta vulgaris, *monnoye*, *Geldmünze*, fuerit: adeoque ipsum neque ad Decretum Francofurtanum referri posse, neque ad investituram Hanonicam pertinere. Quis enim facile crediderit, Ludovicum Augustum, ut monumentum assertae majestatis Imperii exigeret, typum denarii Francici exscripsisse, nempe eodem prorsus consilio, ac si Ludovicus XIV. memoriam quatuor Propositionum Cleri Gallicani posteritati commendaturus, Piastrum Hispanicum recudi jussisset, aut Gustavus III. restitutam regni Suedici formulam per fabricationem aurei Cremnicensis celebrasset.

Corruunt itaque hoc uno ariete perculsa Systemata quantumvis ingeniosa, quae Viri doctissimi circa numum Augustalem effinxerunt & rata omnino manet thesis mea: aureum Ludovicianum, vulgaris aurei Philippei apographum & ipsum monetam vulgati commercii reputandum esse. Sed jam de regione dicendum, cujus usui haec moneta inservire debuerit. Compendium hujus investigationis nobis fecit Clemens VI. Pontifex Maximus Bulla a. 1346. data, in qua memorat, quod „quam plures „in locis Franciae circumvicinis, quibus de jure aut con-

„fuetudine sine privilegio jus compete-
„bat fabricandi mo-
„netam, signum proprium monetae regiae, monetae suae,
„quam fabricant, imprimere moliti sint, ejusdem quanti-
„tatis & rotunditatis & litterarum figurae, quam habet mo-
„neta regia, monetae suae, quam fabricant, quantum possunt
„similiter speciem & formam insculperint, constituerint &
„imposuerint, ... adeo ut simplices & populares personae
„non habentes inter monetas tantae similitudinis peritiam
„discernendi, fallantur quotidie ea occasione in usu mone-
„tarum”¹³⁾.

At vero loca ista Franciae circumvicina praecipue in Belgio quaerenda esse, docet nos Edictum Johannis regis Galliarum a. 1350. promulgatum, quo Rex gravissime inculcat Comites Flandriae, Hanoniae, Namurci &c., quod monetam regiam in suis monetis deformaverint¹⁴⁾; docet denarius Ludovici II. Flandrensium Comitis, Ludoviciano ac Philippeo nostro simillimus¹⁵⁾; docet denique, ut alia exempla taceam, aureus Roberti Episcopi ac Comitis Cameracensis¹⁶⁾, cum denario Johannis Regis collatus¹⁷⁾.

Scilicet cum moneta Procerum Belgii regionaria extra fines ditionum eorum cursum non haberet, hi describere summa cum industria monetam Regiam Francorum, ut sic tandem sua, egregie sub auspiciis alieni simulacri larvata, in Franciam vicinam introduci ibidemque late distribui potuerit.

Haec omnia pensitanti minimum mirum videbitur, Ludovicum Imperatorem monetam Caesaream in Belgio

13) D'ACHERY l. c. T. III. p. 730.

14) LAURIERE *Ordonnances des Roys de France* T. II. p. 390.

15) KOEHLER l. c.

16) Extat ap. CARPENTER. *Suppl. Gloss. Cang.* T. II. p. 1326. n. 3.

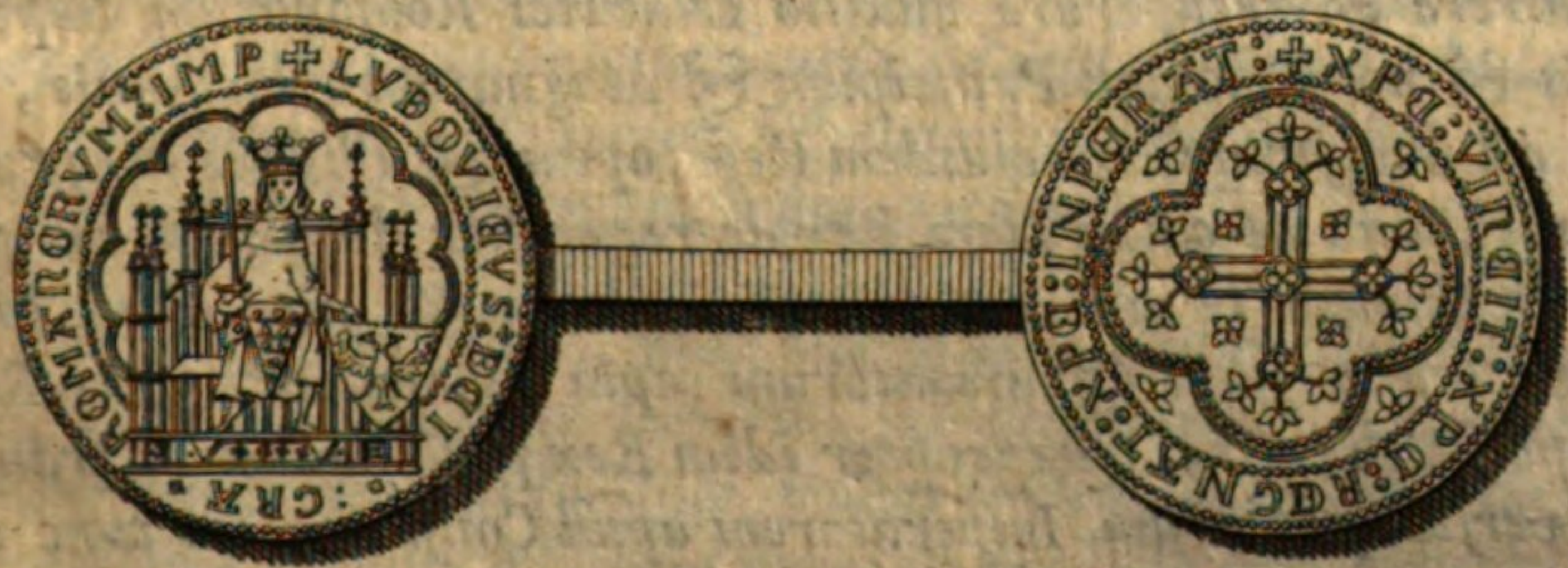
17) v. GLOSS. CANG. T. IV. p. 924. n. 2. tab.

atque pro Belgis Galliae vicinis fabricaturum, eum praecipue typum elegisse, cujus usus in isto terrarum angulo perquam maxime frequentabatur. Jam tandem per longos anfractus metam attingo, quam mihi, vix non alia tractando, proposueram. Cum Belgii Proceres numos suos regionarios eo tantum fine ad similitudinem Francicorum effinxerint, ut illi sub hac specie tutiores in Franciam immigrarent: apertum est; quod ipsi ea subinde monetarum genera sibi imitanda sumserint, quae quovis tempore in Francia usitata essent. Atque monui modo denarium Philippeum, quem prototypum Ludoviciani fuisse demonstravi, ex Edictis 1. Februarii 1336. & 24. Nov. a. 1337. latis, fabricatum esse: sed compertum quoque habeo, quod usus ejus per edictum, a. 1339. 15. Aprilis publicatum, in Francia reprobatus atque prohibitus sit ¹⁸⁾: ita quidem ut cursus, quem vocant, denariorum *cum scuto, des premiers Escus d'or*, intra annos 1336. & 1339. restrictus fuerit. Habes ergo simul epocham certissimam cusi aurei nostri Caesarei; illam profecto ipsam, quam Vicariatus Eduardi III. in Belgio illustravit. Rationes haec egregie firmant momenta praecipua & ipsum consilium collati Anglo illius Vicariatus. Ludovicus Caesar vindicatum ibat jura Imperii in Cameracensem ditionem, quam Philippus Valesius sub suam potestatem redegerat. Luculentissimum dominationis Gallicae in ea stabilitae documentum erat usus monetarum Regiarum ubique supra monetam Episcopalem introductus. Quid igitur obstat, quin affirmem, Eduardum numos hos Franciae usuales studiose descripsisse, ut sic monetam Caesaream, supremi Imperii tesseram, apud Ca-

18) LAURIERE l. c. T. II. p. 131. & sq. p. 145. & sq.

meracenses inveheret atque vulgaret. Imo quid vetat, quin fidentius asseram, Anglum non signa solum, sed omen quoque Aurei Philippei Ludovico Caesari sibi quoque arrogasse. Scilicet notae omnes denarii Regii, tunc primum usurpatae, haud obscure significant, Philippum jura sua in Galliae regnum, cujus speciem scutum liliatum praebebat, gladio manuque defensurum esse. Haec omnia autem haud minus egregie conveniunt in Ludovicum Caesarem, qui & ipse jura Imperii, per aquilam bicipitem tunc primum designati, in Cameracensem provinciam ferro armisque persequabatur.

CODEX PROBATIONUM.

N. I.

Excerpta ex EDMUNDI DINTERI, Antonio Brabantiae Duci
ab a. 1406. à litteris secretioribus, Chronici Brabantiae
Mscr. Libro V^{to}.

Cap. XXI. *Qualiter Eduardus Rex Anglie propria in persona
se transtulit de Antwerpia versus Imperatorem Ludovicum
tunc temporis apud Confluenciam existentem qui eundem
Regem ibi instituit Vicarium Imperii Generalem.*

Eduardus autem Rex Anglie, qui sperans regnum Francie ex
manibus Philippi de Valesio, se pro Rege Francie tunc gerente,
acquirere & recuperare auxilio Ludovici Romanorum Impera-
toris & nonnullorum Principum & Magnatum Alamannie, qui
sibi ad hoc sumptibus ejusdem Regis opem & assistenciam promi-
serant, qua de causa idem Rex de regno suo Anglie ad has par-
tes Brabancie se duxerat transferendum; Et quia dictus Impe-
rator manu forti & armatorum copia in auxilium dicti Regis
proficisci distulit; Quapropter idem Rex personaliter se transtu-
lit versus predictum Imperatorem apud Confluenciam tunc exi-
stentem, qui adventum ejusdem Regis percipiens, sibi magnifice
obviam procedens, ipsum honorifice, ut decuit, in dictum oppi-
dum introduxit. Qui quidem Imperator post diversas collatio-
tiones inter ipsum & prefatum Regem habitas, convocatis ibi-
dem omnibus Principibus Electoribus & pluribus aliis suis &
Imperii Principibus, Ecclesiasticis & Secularibus, Anno domini
Millesimo trecentesimo trigesimo octavo mense Septembris, Anno
Regni sui Vigesimo quarto, Imperii vero undecimo, Imperia-
liter in sua curia solempni apud Confluenciam in solio Majestatis
Cesarie

Cesarie Imperialibus infulis insignitus, pro tribunali sedens, assistentibus sibi supradictis Principibus Electoribus & aliis suis & Imperii Principibus, dempto Rege Boemie, cum multitudine Baronum & Vasallorum Imperii, pro defensione, conservatione & recuperatione bonorum, honorum & jurium Imperii, quasdam sentencias & judicia ibidem, edicto perpetuo, protulit, & aliquas seu aliqua per organum Archiepiscopi Treverensis proferri fecit, juris ordine ac stilo sue Imperialis curie solempniter observatis, nec non de predictorum Principum & Procerum consiliis & assensu, dempto Rege Boemie supradicto, prelibatum Serenissimum Principem Dominum Eduwardum Regem Anglie, Dominum Hybernice ac Ducem Aquitanie, Sacri Romani Imperii per totam Alemanniam & Germaniam ac universas & singulas earum provincias sive partes, Vicarium generalem statuendum duxit & ordinandum.

Cap. XXII. Citatur & monetur Johannes Dux Brabancie ad comparendum certis die & loco coram Imperatoris Vicario predicto, auditurus recitationem & insinuationem sententiarum, judiciorum & mandatorum à dicto Imperatore emanatarum.

Preterea est sciendum, quod memoratus Eduwardus Rex Anglie, tamquam Vicarius Imperii, sui vicariatus, ymmo verius Cesarie celsitudinis auctoritate volens sentencias & judicia per supradictum Dominum Imperatorem in predicta sua solempni curia, ut premittitur, apud Confluenciam promulgata ad noticiam Principum & Baronum Imperii abinde abscentium, insinuare, cum quibusdam aliis mandatis sibi ab eodem Imperatore specialiter commissis, honorem & statum sacri Romani Imperii quamplurimum concernentibus, per sui certi tenoris patentes litteras datas apud Mechliniam 18. die Septembris Anno regni dicti Domini Imperatoris 24 Imperii vero sui 11, illustri Johanni Lotharingie, Brabancie & Lymburgie Duci, consanguineo

suo charissimo, auctoritate predicta, precepit & mandavit in fide, qua Sacro Imperio asstrictus tenebatur, firmiter injungendo, & nichilominus ipsum monendo, 1°. 2°. 3°. ac uno termino peremptorie pro omnibus, ac sub pena privationis jurium, honorum, privilegiorum, libertatum & feudorum, que à Sacro Romano Imperio dinoscebatur obtinere, quatenus coram ipso die lune proxime post tunc instans festum Sancti Dyonisii apud Herck, sufficienter & tempestive compareret, recitationem & insinuationem predictorum sententiarum & judiciorum ac aliorum suorum, ymmo verius Sanctorum Imperialium mandatorum auditurus, ulteriusque facturus & recepturus, quod juris fuerit & consonum rationi, cum intimatione: quod si non venerit, aut ea non curaverit adimplere, ut tenebatur, quod contra ipsum ad privationem predictorum procederet, prout de jure & consuetudine curie Imperialis, cui tunc in ipso vicariatu presidebat, fuerit procedendum: prout in supradictis litteris plenius continetur & habetur.

Item similis citatio sive monitio emanavit à predicto Rege Anglie & Vicario, contra Ducem Johannem memoratum, quod compareret coram ipso Mechlinie, die lune proxime ante festum omnium Sanctorum: cujus littere fuerunt date apud Dyest 12 die Octobris, Anno quo supra.

Cap. XXIII. Dux Brabancie personaliter & peremptorie citatur, ut ad certos diem & locum, cum ea, qua potuerit, hominum armatorum multitudine, Vicarium Imperii accederet, secum Vicarii expensis ulterius profecturus &c.

Deinde prelibatus dominus Rex & Vicarius, per alias suas certi tenoris litteras datas apud Antwerpiam die 20. Mensis Novembris Anno regni dicti Domini Imperatoris 24, Imperii vero 11, significavit dicto Duci Johanni, quod cum memoratus Ludovicus Imperator nuper apud Confluenciam in solempni sua

curia pro tribunali sedens, deliberato plurium Principum Electo-
rum & aliorum suorum & Imperii fidelium ibidem tunc exi-
stencium consilio & assensu, inter alia, edicto perpetuo, sta-
tuit, & sanxivit, quod omnes cujuscunque status, dignitatis
aut conditionis existentes sui & ipsius Imperii ditioni subditi
auctoritate Imperiali legitime premuniti, debeant sibi vel suo
Vicario, pro defensione, conservatione & recuperatione bono-
rum, honorum & jurium Imperii, sub penis certis in dicto sta-
tuto contentis, parere, & pro viribus opem ferre. Ipse igitur
Dominus Vicarius attendens occupationes injuriosas & usurpa-
tiones ac detentiones indebitas super locis, bonis & juribus ipsius
Imperii tam in Flandria & Comitatu Cameracensi & in Bur-
gundia, quam alibi, per Dominum Philippum de Valesio, qui se
dicit Regem Francie, & alias multipliciter & notorie occu-
patas, & diu continuatas, in ipsius Imperii scandalum non
modicum & gravamen, & proinde volens, prout tenebatur,
circa recuperationem & reductionem dictorum locorum, bono-
rum & jurium efficaciter, favente domino, laborare, disposuit
& constanti proposito firmavit, esse personaliter cum exercitu
valido inter villas de Mometz & Bins in Hannonia, die Vene-
ris tunc proxime ante festum beati Thome Apostoli, exinde di-
recte contra dictos occupatores & detentores illicitos, potentius
quo potuerit, progressurus. Quapropter prefatum Ducem Johan-
nem, ut fidelem, potentem & precipuum Imperii Principem,
ex corde rogavit & premunivit, ipsi nichilominus in fide,
qua Sacro Romano Imperio tenebatur, & sub penis in dicto
statuto & aliis in jure contentis firmiter injungens, ac perem-
ptorie ipsum citans, quatenus juxta nobilitatis sue decentiam
& sue potentie qualitatem ad dictos diem & locum, cum ea,
qua potuerit, hominum armatorum multitudine personaliter
accederet, secum ulterius in manu forti pro recuperatione dicto-
rum locorum, bonorum & jurium ejusdem Vicarii sumptibus
profecturus, ejusque consilium & auxilium super hiis sibi fideli-
ter impensurus, sciturus, quod si sic ad ipsum venire & sibi in

hac parte subvenire non curaret, ut deberet, quod contra ipsum ad inflictionem penarum predictarum, prout justum foret, procedere curaret, prout in dictis litteris latius continetur.

Cap. XXIV. Expeditio Regis Anglie & Vicarii Imperii prorogatur usque ad estatem proxime sequentem; tunc Vicarius proficiscitur, quem Dux sequitur, ut immediate scribitur.

Est sciendum, quod propter hyemem dictus Rex & Vicarius prorogavit suam expeditionem usque ad estatem tunc proxime venturam, sub spe, quod Imperator Ludovicus propria in persona manu forti sibi assistere deberet; & quia Imperator non venit, ut sibi promiserat, licet ad hoc, nunc per Episcopos, nunc per Comites ex parte dicti Regis juxta convenciam considerationis inter ipsos inite sufficienter fuerit requisitus, occasionem allegans, quod stipendia sua non erant sibi ex parte dicti Regis integraliter persoluta, nichilominus mandaret suis Principibus & fidelibus nobilibus, nec non civitatibus & oppidis Imperii, ut dicto Regi suis sumptibus & expensis armipotenter assisterent ad recuperationem bonorum, honorum & jurium Imperii &c. Quo audito, idem Rex dixit, (ut asseritur), Deus omnipotens hoc facit pro meliori; quia si Imperator veniret in auxilium meum, ut promisit, & istam guerram mecum assumeret, & Dei gratia victoria potiremur, illa utique sibi ascriberetur. Ipse etiam est majori excommunicationis sententia per sedem Apostolicam innodatus, quare negocia mea, justa de causa per me posita, pejus vadere possent. Rogo igitur Altissimum, quatenus me meamque justam causam in jure & justitia cum incrementis prosperis & votivis propicius dirigere & regere dignetur. Et paulo ipse Rex maturis deliberatione & consilio cum suprascripto Johanne Duce Brabancie, nec non aliis Principibus & Proceribus, quos ad suum consilium invitaverat, prius prehabitis, scilicet Raynaldo Duce Geldrie, Marchionibus Bran-

deburgensibus, Domino Johanne de Hannonia, Domino de Bel-
lomonte, & Domino Ottone de Kuyck, ipse Anglie Rex &
Vicarius Imperii, circa festum nativitatis beate Marie, cum
valido exercitu ac cum Principibus, Comitibus & Proceribus
suprascriptis fuit secutus. Sed antequam Dux limites Regni
Francorum voluit intrare, mansit aliquamdiu apud Haspre
prope Cameracum, sua castra inibi metando, nolens ulterius
progredi, nisi prius cum consilio civitatis Cameracensis locutus
fuisset, qui ad petitionem Ducis, sub ejus salvo conductu, de
notabilioribus civibus ad ipsum destinarunt, quos tamquam
Princeps & Vasallus Imperii requisivit, quatenus semotis & ex-
clusis Francigenis, qui ipsam civitatem contra Imperium &
pro Rege Francie tenebant occupatam, se ad obedientiam Im-
peratoris Romanorum restituerent, ut deberent. Alioquin Impe-
rator & Rex Anglie Vicarius ipse & alii Principes Imperii ad
hec providenda studerent viis & remediis oportunis. Qui qui-
dem cives aliqualem excusationem allegabant, quod non ipsi,
sed Episcopus Cameracensis eorum Dominus specialis, predictam
civitatem ipsis invitis in manibus Regis Francie tradidisset &c.
Et sic Dux veraciter sciens, predictam civitatem, que spectat
ad Imperium Romanum, per dictum Regem Francie & suos,
in prejudicium & vilipendium Imperii fore occupatam, illico
predictum Regem diffidavit, & ab Haspre discedens cum suo
exercitu versus Vicarium proficiscens, secum Franciam intra-
vit, quam per tres septimanas continue pervagantes fines
Pyronenses, Sancti Quintini, Laudunenses, Remenses, & in re-
ditu Flamangeribus incendio, rapina, captivitatibus, homici-
dio & alia clade diversa vastaverunt; non percipientes interim
de Rege Francorum, aut quoquam alio, qui ipsis in premissis
resistere curaret. Quare idem Vicarius cum suis propter asperi-
tatem hyemis nolens aliquam civitatem, oppidum aut castrum
obsidere, disposuit adversus Antwerpiam penes Reginam se
transferre. Est verum quum Regi Francie, qui per duas leu-
cas, vel circa, ultra fortissimum passum, cum Rege Boemie,

Episcopo Leodiensi & aliis Principibus & gentibus armorum prope exercitum Vicarii tunc exstiterat, fuit significatum, quod utique Dux Brabancie, qui suo in exercitu potiore potentiam habuit, repatriaverat: idem Rex ordinavit, quod Rex Boemie, Episcopus Leodiensis, cum nonnullis Proceribus ex Francia & Alemannia Vicarium in motu & recessu, ut opinabantur, existentem debellarent; quod per unum Francigenam captivatum eidem Vicario innotuit, qui mox cum dicto Duce Brabancie & aliis Principibus consilio prehabito acies suas duxit ordinandum, & dictum captivum de sua captivitate liberum & quitum reddens, dedit sibi bonum equum & magnam pecunie summam, sibi injungendo, quatenus incunctanter se transferret versus predictum Regem, sui ex parte sibi significando, qualiter ipse Vicarius eundem Regem in campis exspectaret, desiderans ipsum videre & pro victoria fortune vires secum experiri. Qui quidem Francigena, dum obviaret in itinere supradictis Regi Boemie, Episcopo Leodiensi & aliis, & ipsis premissa per ordinem significaret, & signanter qualiter Dux Brabancie adhuc eundem Vicarium adesset, & aciem suam ordinaret: illico retrocedentes hec omnia predicto Regi dixerunt: advenit etiam unus exploratorum Regis, qui ipsos de predicti Ducis presenciam etiam certificavit. Quare predicti Rex & Episcopus hec Regi exposuerunt studentes ipsum exhortari & ad hoc inducere, ut si talis animus foret, quod propria in persona suos inimicos, qui sibi tot & tanta dampna intulerant, & ipsum tam prope in campis exspectarent, vellet debellare, quod salvo suo honore dimittere non posset, hac die sibi cum corpore & anima totisque viribus assistere parati erant. Quibus ipse Rex respondit: quod se neque suum regnum, quod plusquam per viginti annos pacifice possiderat, nollet una die ponere in casu & fortuna belli, cujus exitus sive finis dubius consistere consuevit. Vicarius autem videns quod Rex Francie ipsum debellare recusaret, duxit se versus terras amicorum cum suis coadjutoribus transferendum; Vicarius Antwerpiam penes Reginam,

que ibidem peperit filium, nomine Leonellum, qui fuit Dux Cla-
rensis, ut superius scriptum est. Reliqui vero Principes &
Magnates ad lares suas proprias remearunt. Istud accidit Anno
Domini MCCCXXXIX. circa festum beati Remigii in uno
die Sabbati &c.

Cap. XXV. De Jacobo Artenvelde & de confederatione
facta inter Regem Anglie & Terras Brabancie
& Flandrie.

Hoc Anno MCCCXXXIX. supradicto, Rege Anglie,
Imperii Vicario, in Antwerpia residente, insurrexit Communi-
tas omnium oppidorum Flandrie contra Ludovicum Comitem
Flandrie, ipsorum dominum naturalem, qui metu mortis se
transtulit versus Regem Francie. Quare de communi consensu &
concordia omnium Communitatum Flandrie, quidam Burgensis
Gandensis, nomine Jacobus de Artenvelde, fuit per ipsos ele-
ctus & constitutus Capitaneus generalis totius Flandrie Comita-
tus, qui sua industria & nequicia tantum fecit & procuravit,
quod Eduwardus Rex Anglie Imperii Vicarius, Johannes Dux
cum tota sua terra Brabancie, dictus Jacobus de Artenvelde
Capitaneus Generalis cum tota Communitate & terra Flandrie,
mutuo fedus pepigerunt &c. ad hujusmodi igitur confederatio-
nem roborandam ac litteris & sigillis confirmandam, predictus
Rex & Vicarius, una cum domina Regina, se transtulit de
Antwerpia versus Gandavum, ubi fuit cum ea, qua decuit re-
verencia, receptus & intronizatus tamquam Rex Francie &
Dominus ipsorum directus & supremus, faciens sibi fidelitatis,
obediencie & subjectionis debita juramenta, quemadmodum Re-
gibus Francie hactenus facere consueverunt. Ipse autem Rex
in suo introitu insignitus fuit armis Francie Anglie quartilatis.
Et ex tunc in antea assumpsit sibi titulum scribendi in litteris
suis: Eduwardus Dei Gracia Rex Anglie & Francie &c. Ipse
igitur Rex animo maturius disponendi de guerrarum negotio

per ipsum intercepto, dimissa Regina in Gandavo, ubi peperit filium nomine Johannem, qui fuit Dux Lancastrie, versus Angliam se duxit transferendum: promittens in verbo Regio quod ante festum beati Johannis Baptiste cum manu forti & exercitu bellicoso in Flandriam rediret. Mandans igitur Duci Brabancie, Duci Gelrie, Marchioni Juliacensi, Hannonensi, Hollandie Comitibus & nonnullis aliis Imperii Principibus, quatenus circa idem tempus se prepararent cum eorum gentibus armorum atque communitatibus bonorum oppidorum ipsum accederent, dum per ipsum super hoc requisiti, secum contra hostes Imperii profecturi.

Cap. XXVI. De classe ducentarum navium per Regem Francorum destinatarum in Zwen, quam Rex Anglie bello navali vicit & victorioso superavit.

----- Eduwardus vero existens in Gandavo, requisivit Duces Brabancie & Gelrie, Marchionem Juliacensem, Guilhelmu, Comitem Hannonie, Hollandie, quatenus circa nominata die, quam ipsis prefixit, cum majori, qua possent, potencia gentium armorum atque communitatum bonorum oppidorum, versus Franciam penes ipsum applicarent secum profecturi, atque civitatem Tornacensem obsessuri. Eduwardus eciam habens adhuc penes se nonnullas litteras per Ludovicum Imperatorem nonnullis oppidis Brabancie & Hollandie directas dictis oppidis nunc primitus transmisit easdem.

Tenor vero dictarum litterarum de quibus hic fit mentio sequitur consequenter, & est talis.

Ludovicus Dei Gratia Romanorum Imperator, semper Augustus, prudentibus Viris, Magistris, Scabinis & Consulibus Harlemensis oppidi, gratiam suam & omne bonum. Nostre Majestatis litteris spectabilem Hollandie Comitem Wilhelmum requisivimus ex affectu, & ad recuperandum Imperium seu Imperii

vii iura, nobiscum aut cum Vicario nostro contra Philippum, qui se pro Rege Francie gerit, cum armatorum decenti potencia jam finaliter se disponat: unde vestram fidelitatem, nobis & Imperio debitam, sinceris affectibus nunc requirimus & hortamur; quatenus cum armatis esse curetis jam muniti, quod vos cum dicto Wilhelmo sub exercitus sui sodalicio videre valeamus; scituri firmiter, quod vestram in premissis promotionem pre oculis habere volumus pro termino nostre vite. Datum Frankevordie. Consimiles litteras direxit aliis oppidis Hollandie, & etiam aliquibus oppidis Brabancie, mutatis mutandis &c.

N. II.

Extrait des Chartres de la Chambre des Comptes
du Roi à Lille.

Noverint universi, quibus presentes exhibite fuerint & quos nosse fuerit oportuum, quod nos Ludovicus Dei Gracia Romanorum Imperator semper Augustus preclaro Eduardo, Anglie Regi illustri, tamquam nostro et Imperii Vicario, illustribus Joanni Duci Brabancie, Reynaldo Duci Gelrie, Wilhelmo Marchioni Juliacensi, spectabili Wilhelmo Comiti Hannonie, nec non ceteris aliis Principibus & Magnatibus nostris & Imperii fidelibus, jam dudum commisimus, injunximus & serius dedimus in mandatis ut Episcopum & Capitulum Majoris Ecclesie, nec non Consules Scabinos & Communitatem Civitatis Cameracensis in personis, rebus & juribus suis, quantum possent, gravarent, invaderent & occuparent velut nostros & Imperii adversarios, emulos & rebelles; si qua igitur prefati Rex Principes alique nostri & Imperii fideles, virtute dicti mandati nostri contra prescriptos Episcopum, Capitulum, Consules & Communitatem Civitatis Cameracensis egerunt, fecerunt, vel qualitercumque attemptarunt, rata habentes atque grata, ea omnia & singula auctoritate Imperiali

presentibus approbamus harum testimonio Litterarum. Datum
Landshut xxv. die Januarii, anno Domini Millesimo CCCXL.
Regni nostri anno xxxvj. Imperii vero tercio decimo.

N. III.

Extrait du quatrieme Cartulaire du Hainaut, reposant
en la Chambre des Comptes du Roi à Lille.

Benedictus Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei
memoriam. Excelsi Patris & misericordiarum pleni, cujus locus est
factus in pace, vices licet immeriti gerentes in terris, & attenden-
tes, quod in tranquillitate fidelium vigor crescit fidei & carita-
tis proficit latitudo, libenter inter omnes discordes pacis germina
seminamus, sed ad reformanda inter illos unitatis federa partes
apostolice sollicitudinis libentius adhibemus, ex quorum dissidio
presertim Ecclesiis & Ecclesiasticis personis graviora dispendia
& de ipsorum concordia noscuntur majora subsequi commoda
& certiora salutis compendia provenire; dudum siquidem vene-
rabilis fratris nostri Guillelmi Episcopi Cameracensis conquestione
percepimus: quod, licet Civitas & Comitatus Cameracensis jure
veri domini ad Episcopum, qui est pro tempore, ac Ecclesiam
Cameracensem spectarent, et Episcopi Cameracenses, qui fue-
rant a longis retro temporibus & per tempora, quorum
contrarii memoria non extabat, justo & vero titulo Ci-
vitatem & Comitatum predictos possedissent pacifice & quie-
te; quia tamen carissimus in Christo filius noster Edwardus,
Rex Anglie illustris, pretendens se Vicarium Imperii constitutum
per Ludovicum de Bavaria de heresi & scismate per sedem apo-
stolicam condemnatum, ac omni jure, si quod sibi in Regno vel
Imperio Romano ex electione, que olim de ipso habita in discor-
dia dicebatur, vel quovis modo forsitan competiisset, suis exi-
gentibus culpis & demeritis sententialiter & juste privatum,
quamquam etiam vacante dicto Imperio tunc, sicut & nunc va-
care dinoscitur, jurisdictio, regimen & dispositio ejusdem vacan-

tis Imperii pertinere ad Romanum Pontificem specialiter di-
 noscantur, eundem Guillelmum Episcopum de facto, quanquam de
 jure non posset, citari fecerat sub privationis & amissionis
 omnium feudorum, privilegiorum, honorum & aliorum bonorum,
 que ab Imperio ipso tenebat, ut coram eo certo tunc elapso ter-
 mino compareret; prefatus Guillelmus, qui eidem citationi non pa-
 ruit, sicut nec parere etiam tenebatur, dubitans, ne idem Rex
 ipsum reputaret de facto forsitan contumacem & contra ipsum
 & Ecclesiam Cameracensem predictam de facto procederet, ad
 apostolicam sedem super hoc duxit humiliter recurrendum, &
 quamvis manifestum foret, quod dicta citatio & omnes processus
 & sententie, qui contra dictos Episcopum & Ecclesiam per
 ipsos Regem & Ludovicum aut ipsorum auctoritate occasione
 hujusmodi facti forent vel fierent, de jure juribus non subsiste-
 rent nec haberent aut habere possent aliquam roboris firmitatem:
 Nos, ne saltem de facto dicti Guillelmus & Ecclesia gravaren-
 tur, volentes eorum dispendiis obviare dictam citationem,
 omnesque processus & sententias per prefatos Edwardum Regem
 & Ludovicum contra Episcopum & Ecclesiam Cameracenses
 predictos forsan post dictam citationem secutos vel secuturos, ac
 ipsas penas in eadem citatione expressas & sententias quaslibet
 super premissis vel eorum occasione prolatas, vel ex tunc in an-
 tea proferendas per ipsos Regem & Ludovicum aut alium vel
 alios de mandato ipsorum super Civitate & Comitatu predictis,
 vel aliis bonis, feudis, privilegiis & honoribus, que ipsi Episcopus
 & Ecclesia tenebant ab eodem Imperio, habitos vel habitas, ha-
 bendos vel habendas, ac latos vel latas, seu ferendos vel ferendas,
 quatenus processissent de facto & procederent, auctoritate apo-
 stolica revocavimus, cassavimus, annullavimus, vacuavimus et
 irritavimus omnino ipsosque nullos, cassos, vacuos & irritos
 nuntiavimus & nullam eos habere decrevimus firmitatem; di-
 strictius injungentes ac etiam inhibentes universis & singulis Du-
 cibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus & aliis per-
 sonis quibuscunque singularibus, nec non Communitatibus, Uni-

versitatibus quibuscumque civitatum, castrorum, villarum & aliorum locorum, ne contra revocationem, cassationem, annullationem, irritationem & decretum nostra hujusmodi facere vel venire aut quicquam attemptare, vel Civitatem seu Comitatum predictos in totum vel in parte invadere vel occupare, aut invasos vel occupatos per se vel per alium presumerent detinere in prejudicium Guillelmi & Ecclesie predictorum, nec non dilectorum filiorum Prepositi, Decani & Capituli Ecclesie memorate; & nichilominus omnes & singulos, cujuscumque preminentie, dignitatis, conditionis & status existerent, etiam si pontificali vel regali dignitate fulgerent, contrarium facere presumentes excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto, ac civitates, castra, villas & alia loca ipsorum interdicto ecclesiastico eo ipso decrevimus subjacere; venerabilibus fratribus nostris Leodiensi ac Trajectensi ac Tornacensi Episcopis dantes per nostras sub ea forma litteras in mandatis, ut ipsi & eorum singuli per se vel per alium seu alios in Ecclesiis, civitatibus & diocesibus eorundem, ac locis aliis convicinis, de quibus eis videretur expediens, processum nostrum hujusmodi, convocata & presente multitidine copiosa fidelium, legi facerent, & solemniter publicari, ac universos & singulos, qui dicto processui efficaciter non parendo dictas excommunicationis in personas & interdicti in civitates, castra, villas, terras & loca ipsorum sententias promulgatas forsitan incurrissent, excommunicatos, eorumque civitates castra, villas, terras & loca ecclesiastico interdicto suppositas in omnibus locis, in quibus expediens foret, pulsatis campanis & candelis accensis, tandiu publicare curarent & facerent per alios publicari, ac ipsos excommunicatos ab omnibus artius evitari, donec super hiis devote parerent & debite satisfacerent ac merebantur absolutionis beneficium obtinere: quem quidem processum prefatus Episcopus Tornacensis in sua Ecclesia solempniter publicasse ac universis & singulis Decanis Ecclesiarum, Civitatis & Diocesis Cameracensis in solidum vices suas dicitur commississe, donec eas ad se duceret revocandas, subsequenter autem, sicut

accepimus, prefato Guillelmo Episcopo Cameracensi referente dilecto filio Decano Ecclesie Sancti Gangerici Cameracensis, quod dilecti filii nobiles viri Guillelmus, Comes Hannonie, ac Johannes de Hannonia, Dominus de Bellimontis, patruus ejus & Magister Henricus de Geldonia, Canonicus Cameracensis, contra dictum nostrum processum fecerant, attemptarant & venerant multis modis, prefatus Decanus Sancti Gangerici ad relationem hujusmodi asserens sibi per facti notoriam evidentiam & informationem, quam se super hiis rite recepisse dicebat, de relictis dicti Guillelmi Episcopi plene constare, prefatos Comitem, Johannem & Henricum ac complices & fautores ipsius Comitis declaravit, auctoritate commissionis ejusdem, excommunicationis sententiam per processum nostrum hujusmodi incurrisse ac terras & loca Comitis, Joannis & complicum predictorum interdicto ecclesiastico subiacere, ipsosque Comitem, Johannem & Henricum complices & fautores mandavit & fecit propterea excommunicatos publice nunciari, ac terras & loca eorum esse supposita ecclesiastico interdicto: propter que prefatus Comes, ad apostolicam sedem accedens, nobis humiliter supplicavit; ut, cum ipse, qui etiam, in castris, terris, villis & locis suis, occasione Episcopi & Capituli predictorum, multa dampna, incendia & alia mala plurima se asserit pertulisse, esset paratus parere super premissis contra eum assertis mandatis Ecclesie atque nostris, ipsum & Johannem patruum suum ac Henricum fautores & complices suos predictos ab eadem sententia excommunicationis absolvere, nec non interdictum hujusmodi, propter premissa in suis & dicti Joannis patris sui terris appositum, relaxare de benignitate apostolica dignaremur. Verum dilecti filii Magister Matheus de Prato, Guillelmi Episcopi, & Johannes de Caedsant ac Raynerus de Urbeveteri, Canonici Cameracensis Capitali, predictorum Procuratores in nostra presentia constituti, ex adverso proposuerunt, quod ipsi Comes ac Johannes & gentes eorum multa castra, villas, terras & loca & alia bona immobilia ad ipsos Episcopum & Capitulum spectantia occuparant & occupata tenebant, & per-

ceperant ac percipiebant ex eis fructus, redditus & proventus,
 & quedam ex eis spoliabant & ignis incendio concremarant
 homines & vasallos dicte Ecclesie ac bona & animalia eorum-
 dem ceperant & in predam abduxerant, ac ipsi Ecclesie publicam
 guerram moverant & fecerant & eundem Episcopum publice
 diffedabant & nonnullas preconizationes fieri fecerant contra
 jurisdictionem Episcopi & Capituli predictorum, ac ecclesiasti-
 cam libertatem & nonnulla alia dampna & injurias, viole-
 ntias & molestias eisdem Episcopo Ecclesie & Capitulo intulerant,
 tunc expressa, que notoria existebant, propter que asserebant pre-
 fatus excommunicationis & interdicti sententias non esse ante
 satisfactionem debitam relaxandas, & tandem postquam partes
 ipse super restitutione bonorum & rerum occupatorum ac emen-
 datione dampnorum illatorum hinc inde, quam petebant, inter se
 coram nobis aliquo modo altercarant: prefatus Comes, tanquam
 benedictionis alumnus, amplecti cupiens bonum pacis & volens
 devotionem sinceram ac reverentiam filialem, quam ad nos &
 sedem apostolicam gerere noscitur, non verbis, sed operibus com-
 probare, se, ac dilectus filius Magister Joannes de Fumone, scri-
 ptor noster, Procurator dicti Joannis, Domini Bellimontis, ad
 hec legitime constitutus, prefatum Dominum Bellimontis nec non
 dicti Procuratores Episcopi & Capituli Cameracensis pro ipsis
 Guillelmo Episcopo & Capitulo & nomine eorumdem super pre-
 missis omnibus & singulis ordinationi, voluntati & beneplacito
 nostris sponte & libere se totaliter summisserunt & tam Comes
 pro se, quam Joannes de Fumone dicti Domini Bellimontis &
 alii Procuratores prefati, nomine & in animas constituentium
 predictorum jurarunt ad Sancta Dei Evangelia corporaliter
 manu tacta, quod omnia & singula per nos super hiis ordinanda
 & mandanda tenebunt & complebunt efficaciter ac inviolabili-
 ter observabunt, ac promiserunt se facturos & curaturos, quod
 prefati Episcopus & Capitulum & Dominus Bellimontis ea
 omnia & singula ratificabunt, approbabunt & etiam confirma-
 bunt. Nos igitur considerantes, quod ex dissensione hujusmodi

animarum & corporum discrimina multa provenerant & pre-
dicte Cameracensis Ecclesie non modica detrimenta, quodque, si
non sedaretur, celeriter formidabantur, ex ea provenire verifi-
militer graviora & propter ea prefate discordie fomitem suc-
cidere cupientes, summisiones hujusmodi pro bono pacis & con-
cordie duximus acceptandas ac demum super premissis omnibus
& singulis cum nonnullis ex fratribus nostris Sancte Romane
Ecclesie Cardinalibus pacem & bonum statum partis utriusque
zelantibus diligenti tractatu & matura deliberatione prehabitis
ad reformationem pacis & concordie inter dictas partes procedimus
in hunc modum. Inprimis volumus & pro bono pacis & concordie
auctoritate apostolica ordinamus, quod prefatus Comes reponat &
reponi & reduci faciat realiter & cum effectu dictos Episcopum
& Capitulum Cameracenses, vel eorum Procuratores pro ipsis, in
omnibus & singulis castris, villis, terris, locis & bonis immobili-
bus ac possessionibus, juribus & jurisdictionibus ad ipsos spectantibus,
& in Comitatu Hanonie, ac aliis terris & dominio Comitis
& Johannis de Hanonia predictorum consistentibus, & ad pos-
sessionem corporalem & pacificam eorundem; & quod idem Co-
mes ex nunc Episcopo & Capitulo vel Procuratoribus eorum
predictis concedat litteras suas patentes, per quas mandet ex-
presse, quod dicti Episcopus & Capitulum Cameracenses ac gen-
tes & officiales eorum recipiantur sine contradictione quacum-
que ad omnia & singula bona & jura predicta in eisdem co-
mitatu, terris & dominio constituta, & hec eadem de omnibus
& singulis bonis immobilibus, possessionibus, juribus & jurisdic-
tionibus ad prefatos Comitem & Johannem de Hanonia spe-
ctantibus, in terris & locis, Episcopo & Capitulo Cameracensi
predictis subjectis, consistentibus, per dictos Episcopum & Capitu-
lum Cameracenses fieri volumus & mandamus: ita quod utra-
que pars bonis & juribus suis hujusmodi libere gaudeat & ea
teneat pacifice & quiete, sicut ante hujusmodi subortam discor-
diam illis gaudebat ac ea tenebat & etiam possidebat. Insu-
per volumus & auctoritate ordinamus eadem, quod dicti Comes

Et Johannes omnia Et singula bona mobilia, fructus, redditus Et proventus de mense Augusti proximo preteriti ad predictos Episcopum, Capitulum, Capellanos Et Clericos Cameracensis Ecclesie prefate spectantia, levata, reposita seu conservata nomine Comitum Et Johannis predictorum seu eorum mandato per receptores ipsorum Comitum Et Johannis, seu de mandato eorundem prefatis Episcopo, Capitulo, Canonicis, Capellanis Et Clericis restituant cum effectu; Et quod ipsi Episcopus Et Capitulum eisdem Comiti Et Johanni de Hannonia simili modo restituant bona mobilia, fructus, redditus Et proventus de dicto mense Augusti levata, reposita seu conservata de bonis dictorum Comitum, Johannis ac familiarium suorum per ipsos Episcopum Et Capitulum Cameracenses aut eorum nomine seu mandato; quodque prefatus Comes pro bonis mobilibus et fructibus, redditibus Et proventibus levatis de terris Et possessionibus Episcopi Cameracensis Et Capituli predictorum ante hujusmodi presentem annum per ipsum Comitem, vel alium seu nomine ipsius, vel de ejus mandato, a tempore mote guerre seu dissensionis hujusmodi suscitatae, Episcopo tria milia Et Capitulo prelibatis octo milia librarum usualis monete in Comitatu Cameracensi predicto nunc currentis, in terminis infra scriptis, videlicet in festo omnium Sanctorum proximo futuro duo milia librarum dicte monete Et deinde singulis annis quadriennii proxime secuturi in eodem festo totidem, Et anno dictum quadriennium proximo subsequenti in festo hujusmodi mille libras tunc residuas de quantitate predicta det et solvat realiter cum effectu, quousque de hujusmodi quantitatibus undecim milium librarum prefatis Episcopo Cameracensi et Capitulo per eundem Comitem integre fuerit satisfactum. Rursus volumus et auctoritate predicta ordinamus, quod omnes diffidationes, ad requisitionem Episcopi et Capituli, aut Comitum et Johannis de Hannonia predictorum, aut per quoscumque alios subditos suos vel eorum nomine utrinque facte, totaliter revocentur et cessent penitus hinc et inde, quodque dicti Episcopus et Comes faciant et procurent, alias diffidationes in favorem cujuslibet partium
predi-

predictarum factas seu procuratas per alios, quam per ipsos Episcopum Comitem et Johannem de Hannonia vel eorum subditos, effectualiter revocari, et quia dictus Comes et nonnulli subditi et vassalli Comitis et Johannis de Hannonia predictorum, qui erant feudatarii dicti Episcopi Cameracensis et de homagio ac fidelitate sua, post motam guerram hujusmodi feuda, que ab Episcopo ipso tenebant, eidem Episcopo resignarunt et voluerunt esse ab homagio et fidelitate hujusmodi absoluti, volumus et ordinamus auctoritate prefata pro honore pacis; quod idem Episcopus feuda hujusmodi dicto Comiti et aliis, qui ea sibi, ut premititur, resignarunt, libere restituat; et quod ipsi Comes et alii, quibus hujusmodi feudorum restitutio fiet, prefatis Episcopo et Ecclesie Cameracensibus faciant fidelitatem et homagium per ipsos seu predecessores eorum fieri consueta; et quod idem Comes omnia precepta, preconizationes, mandata et alia impedimenta quecumque contra jurisdictionem Ecclesiasticam vel temporalem ipsorum Episcopi & Capituli per ipsum Comitem aut genitorem suum, dum vivebat, seu eorum officiales facta & apposita, in prejudicium Episcopi & Capituli predictorum & ecclesiastice libertatis, ex nunc revocet & revocari faciat cum effectum; ac Episcopum, Capitulum & Ecclesiam Cameracenses predictos jurisdictione spirituali & temporalis, in Comitatu & terris ipsius Comitis ipsis Episcopo vel Capitulo de jure vel consuetudine competente, permittat uti libere & gaudere. Volumus etiam & ordinamus, quod prefati Episcopus & Capitulum Cameracenses in fortelliciis & castris ad eos communiter vel divisim spectantibus, per se vel alium seu alios pro posse, omni fraude cessante, gentes armatas, que venirent ad offendendum dictos Comitem & Comitatum suum, non receptent, quinimmo eas impediant, ne intrent aut intrare possent fortellicia & castra predicta, & pro juribus removeant illos, qui dicta fortellicia & castra nunc detinent occupata; quodque prefatus Comes simili modo in fortelliciis aut castris suis & dicti Johannis patruis sui per se vel alium non recipiat aliquas gentes armorum, que venirent ad offendendum

Episcopum & Capitulum prelibatos aut terras ipsorum, immo pro posse sine fraude impediat venientes. Preterea quia, sicut pro parte dictorum Episcopi & Capituli Cameracensis fuit propositum coram nobis, idem Comes quadam domo, sita in civitate Cameracensi, que domus justicie nuncupatur & quam prefatus pater dicti Comitis, dum viveret, a quodam armigero acquisivit debito modo non utitur, sed jura & usum ipsius ultra quam dicto armigero, a quo pater ipsius Comitis causam habuit, competeret & ea uteretur seu uti deberet, plurimum ampliavit in prejudicium Episcopi Capituli & Cameracensis Ecclesie predictorum: volumus & auctoritate ordinamus eadem, quod idem Comes & successores ac heredes sui teneant & tenere debeant ac possidere dictam domum, & illa ac ejus juribus utantur, dumtaxat sicut ipsam dictus armiger, a quo, ut premittitur, idem pater dicti Comitis causam habuit, tenebat & utebatur, seu uti debebat eadem, & quia nostre intentionis existit, quod ad omnem dubietatem, que super hiis posset oriri, tollendam, super usu & juribus dicte domus, que ipsi armigero ante translationem de ea in eundem patrem dicti Comitis factam competeabant & competere poterant ac debebant, per certos commissarios deputandos a nobis plena informatio habeatur: volumus & ordinamus auctoritate predicta, quod idem Comes ex nunc promittat dictis Episcopo & Capitulo & eis suas patentes litteras tradat, quod ipse & successores ac heredes sui in ipsa domo, secundum quod per hujusmodi informationem habendam per ipsos Commissarios super hiis compertum fuerit, dumtaxat utantur & uti debeant in futurum domo & juribus antedictis & non aliter nec ultra. Volumus etiam & auctoritate ordinamus eadem, quod ipsi Episcopus Cameracensis & Capitulum premissa omnia & singula supradicta eorum nomine acta ratificare, confirmare & approbare, ac ea servare inviolabiliter promittere ac jurare Episcopus videlicet personaliter, Capitulum vero predicti per Procuratorem eorum legitimum ad hoc specialiter constitutum, infra festum purificationis beate Marie Virginis futurum proxime teneantur ac suas

super hiis patentes litteras, omnes articulos pacis & concordie huiusmodi continentes, prefato Comiti assignare; dictusque Comes etiam infra dictum festum purificationis teneatur similes litteras suas tradere Episcopo & Capitulo prelibatis. Porro cupientes, ut ordinationes nostre huiusmodi plenum & debitum sortiantur effectum & inviolabiliter observentur, volumus & auctoritate predicta ordinamus, quod inter Episcopum & Capitulum Cameracenses predictos ac familiares & subditos eorum ex parte una, & ipsos Comitem & Johannem de Hannonia, nec non eorum familiares & subditos ex altera, ex nunc in antea firma et vera pax ac plena concordia sint et esse debeant ac servari, quodque cives et incole dicte civitatis Cameracensis possint esse, si velint, in concordia et pace predictis, et quod deliberandi super hoc usque ad festum resurrectionis Dominice proximo futurum liberam habeant potestatem, quodque ipsi, si deliberaverint esse velle in pace et concordia prelibatis, ex tunc post deliberationem huiusmodi omnia et singula, que per Episcopum Cameracensem et Capitulum predictos promissa sunt seu propterea promittentur, promittere teneantur et super huiusmodi promissione suas authenticas litteras vel publicum instrumentum infra festum resurrectionis predictum eidem Comiti assignare; liceat tamen dictis civibus et incolis, sic in pace cum dicto Comite existentibus, gentes armorum ad eorum tuitionem recipere et non ad nocendum Comiti memorato; ubi vero prefati cives et incole nollent in ipsa pace et concordia cum dicto Comite remanere ac litteras seu instrumentum dare predicta, prefatus Comes coram nobis extitit protestatus, quod ipse contra existentes in civitate predicta, qui contra eum faverent civibus et incolis memoratis, ageret et faceret tanquam contra inimicos ipsius. Ad hec volumus et auctoritate declaramus eadem de assensu Comitis et eorundem Procuratorum Episcopi Cameracensis et Capituli predictorum, quod si dictus Episcopus pacem servet et teneat cum Comite prelibato et ipsi Capitulum pacem ipsam forsitan non servarent, nec tenerent, vel e converso Capitulum predicti pacem servarent et tenerent

eandem et Episcopus predictus eam servare nollet nec tenere, parti pacem hujusmodi servanti et servare volenti ex culpa partis alterius pacem ipsam non servantis nec servare volentis nullum debeat prejudicium generari. Ceterum, ut idem Comes erga nos et sedem eandem eo proruptior devotionis fervore imposte- rum habeatur, quod per nos specialiori gratia se noverit preve- niri, eum ac Johannem de Hannonia et Magistrum Henricum predictos, prestito prius per eosdem Comitem et Henricum ac Johannem de Fumone procuratorio nomine et in animam dicti Domini Bellimontis, prout ab eo specialiter in mandatis habebat, de parendo mandatis Ecclesie atque nostris ad Sancta Dei Evan- gelia corporaliter juramento, ab excommunicationis sententia, quam per processum nostrum hujusmodi incurrerunt, auctoritate predicta absolvimus ac interdicta quelibet, quibus castra, ville, terre et alia loca Comitis et Johannis de Hanonia predictorum propter premissa et eorum occasione subiacere noscuntur, aucto- ritate predicta relaxamus et totaliter amovemus, dictoque Co- miti tenore presentium injungimus pro penitentia salutari, ut ipse infra festum nativitatis Beati Joannis Baptiste proximo futurum duas capellas, unam videlicet in dicta Cameracensi et alteram in Monasterii de Cambronne, Cisteriensis ordinis, dicte Cameracensis diocesis Ecclesiis, suis sumptibus construere faciat, quarum quamlibet de viginti quinque libris parvorum Turonen- sium annui et perpetui redditus dotare, ipsasque munire et or- nare calicibus, crucibus, libris, paramentis et aliis ornamen- tis sufficientibus et opportunis ad cultum divini nominis teneatur. Insuper humilitatem et reverentiam, quas idem Comes, velut fi- delis Sancte Matris Ecclesie filius, nobis et eidem exhibuit se- di, nec non labores et sumptus, quas in veniendo personali- ter ad nostram presentiam subiit, attendentes et propterea di- gnium reputantes et congruum, ut cum ampliori gratia prose- quamur omnes injurias et offensas propter premissa et eorum occasione per Comitem, familiares et subditos suos nobis et eidem sedi, ut premittitur, irrogatas, more patris benivoli, qui filiorum

offensarum existit immemor prefatis Comiti, familiaribus et subditis gratiose remittimus de consueta clementia dicte sedis: volumus autem, quod si dictus Comes prefata tria milia Episcopo et octo milia librarum Capitulo memoratis cum effectu non solveret, in terminis antedictis, aut alias de illis non satisfecerit cum effectu, ipse Comes ac terre sue ipso facto in pristinas sententias relabantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum voluntatum, ordinationum, mandati, intentionis, declarationis, absolutionis, relaxationis, amotionis, injunctionis et remissionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hec attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Avinioni V. Idus Novembris Pontificatus nostri anno septimo.

N. IV.

Copie tirée d'après l'Original reposant dans les Chartres de Brabant.

Edwardus Dei Gratia Rex Anglie, Dominus Hibernie & Dux Aquittanie ac Sacri Romani Imperii per totam Alemanniam & Germaniam ac universas & singulas earum provincias sive partes Vicarius generalis, illustri Principi Johanni Lotharingie, Brabantie & Lemburghie Duci consanguineo suo carissimo salutem & omne bonum. Cum Serenissimus Princeps Dominus Ludowicus divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, imperialiter pro tribunali Imperii sedens in solempni sua curia . . . convocatis ibidem suis et Imperii Principibus pluribus Ecclesiasticis et secularibus et eidem assistentibus cum multitudine Baronum et Vassallorum ejus fidelium deliberacione diligenti ac causa pro defensione, conservacione ac recuperacione bonorum, honorum et ju-

rium Imperii quasdam sentencias et Judicia
 Edicto perpetuo contulerit et aliquas seu aliqua proferre . . .
 juris ordine ac stilo sue Imperialis curie solempniter obser-
 vatis de ejus Principum ac Nos volentes
 ad noticiam Principum et Baronum Imperii tunc abinde ab-
 sencium predictas sentencias et Judicia antedicta producere
 et ea insinuare cum quibusdam aliis mandatis no-
 bis ab eadem specialiter commissis, honorem et statum Sacri
 Romani Imperii tangentibus, vobis sua auctori-
 tate predicta precipimus et mandamus in fide, qua Sacro
 Imperio astriccius tenemini, firmiter injungentes et nichilomi-
 nus vos monentes primo, secundo et tertio ac uno termino
 peremptorio pro omnibus ac sub pena privacionis jurium,
 honorum, privilegiorum, libertatum et feodorum, que a
 Sacro Romano Imperio dinoscuntur optinere, quatinus co-
 ram nobis die lune proximo post instans festum sancti Dio-
 nisi apud Herk sufficienter et tempestive comparentes, recita-
 tionem ac insinuacionem predictorum sententiarum et judi-
 ciorum ac aliorum nostrorum, immo verius sedis Imperia-
 lis mandatorum audituri, ulteriusque staturi & recepturi,
 quod juris fuerit et consonum cum incinuacione, quod si
 non veneritis, aut ea non curaveritis adimplere, ut tenemini, nos
 contra vos ad privacionem predictorum procedemus, prout de
 jure ac consuetudine curie Imperialis, cui nunc in ipso vica-
 riatu praesidemus, fuerit procedendum. Datum apud Mach-
 liniam XV^{III}. die Septembris, anno regni dicti Domini Im-
 peratoris vicesimo quarto, Imperii vero sui undecimo.

Copie tirée d'après l'Original reposant dans les Chartres de Brabant.

Edwardus Dei gratia Rex Anglie, Dominus Hibernie et Dux Aquittanie ac Sacri Romani Imperii per totam Alemanniam et Germaniam ac universas et singulas earum provincias sive partes Vicarius generalis, illustri principi Johanni Brabantie, Lotharingie et Lemburghie Duci, consanguineo suo carissimo salutem et omne bonum. Quia Serenissimus Princeps Dominus Ludowicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus apud Confluenciam imperialiter nuper sedens, de deliberato plurium Principum, Electorum et aliorum suorum et Imperii fidelium ibidem tunc existentium consilio et assensu inter alia edicto perpetuo statuit et sanxivit, quod omnes cujuscunque dignitatis, status, aut condicionis existentes sui et ipsius Imperii dicioni subditi, auctoritate Imperiali legitime premoniti, debeant sibi vel suo Vicario pro defensione, conservacione et recuperacione honorum, honorum et Jurium Imperii sub penis dictis in dicto statuto contentis parere et pro viribus opem ferre. Nos attendentes occupaciones injuriosas et usurpaciones ac detenciones indebitas super locis, bonis et juribus Imperii, tam in Flandria et Comitatu Cameracensi ac in Burgundia, quam alibi per Dominum Philippum de Valesio, qui se dicit Regem Francie, et alios multipliciter et notorie attemptatas et dudum continuatas, in ipsius Imperii scandalum non modicum et gravamen et proinde volentes, ut tenemur, circa recuperacionem et redintegracionem dictorum locorum, honorum et jurium efficaciter favente domino laborare, disposuimus et constanti proposito firmavimus esse personaliter cum exercitu valido inter villas de Mointz et Byns in Hanonia die Veneris proxima ante festum Beati Thome Apostoli, exinde directe contra di-

rium Imperii quasdam sentencias et Judicia
 Edicto perpetuo contulerit et aliquas seu aliqua proferre . . .
 juris ordine ac stilo sue Imperialis curie solempniter obser-
 vatis de ejus Principum ac Nos volentes
 ad noticiam Principum et Baronum Imperii tunc abinde ab-
 fencium predictas sentencias et Judicia antedicta producere
 et ea insinuare cum quibusdam aliis mandatis no-
 bis ab eadem specialiter commissis, honorem et statum Sacri
 Romani Imperii tangentibus, vobis sua auctori-
 tate predicta precipimus et mandamus in fide, qua Sacro
 Imperio astriccius tenemini, firmiter injungentes et nichilomi-
 nus vos monentes primo, secundo et tertio ac uno termino
 peremptorio pro omnibus ac sub pena privacionis jurium,
 honorum, privilegiorum, libertatum et feodorum, que a
 Sacro Romano Imperio dinoscuntur optinere, quatinus co-
 ram nobis die lune proximo post instans festum sancti Dio-
 nisi apud Herk sufficienter et tempestive comparentes, recita-
 tionem ac insinuacionem predictorum sententiarum et judi-
 ciorum ac aliorum nostrorum, immo verius sedis Imperia-
 lis mandatorum audituri, ulteriusque staturi & recepturi,
 quod juris fuerit et consonum cum incinuacione, quod si
 non veneritis, aut ea non curaveritis adimplere, ut tenemini, nos
 contra vos ad privacionem predictorum procedemus, prout de
 jure ac consuetudine curie Imperialis, cui nunc in ipso vica-
 riatu praesidemus, fuerit procedendum. Datum apud Mach-
 liniam XV^{III}. die Septembris, anno regni dicti Domini Im-
 peratoris vicesimo quarto, Imperii vero sui undecimo.

Copie tirée d'après l'Original reposant dans les Chartres de Brabant.

Edwardus Dei gratia Rex Anglie, Dominus Hibernie et Dux Aquittanie ac Sacri Romani Imperii per totam Alemanniam et Germaniam ac universas et singulas earum provincias sive partes Vicarius generalis, illustri principi Johanni Brabantie, Lotharingie et Lemburghie Duci, consanguineo suo carissimo salutem et omne bonum. Quia Serenissimus Princeps Dominus Ludowicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus apud Confluentiam imperialiter nuper sedens, de deliberato plurium Principum, Electorum et aliorum suorum et Imperii fidelium ibidem tunc existentium consilio et assensu inter alia edicto perpetuo statuit et sanxivit, quod omnes cujuscunque dignitatis, status, aut condicionis existentes sui et ipsius Imperii dicioni subditi, auctoritate Imperiali legitime premoniti, debeant sibi vel suo Vicario pro defensione, conservacione et recuperacione honorum, honorum et Jurium Imperii sub penis dictis in dicto statuto contentis parere et pro viribus opem ferre. Nos attendentes occupaciones injuriosas et usurpaciones ac detenciones indebitas super locis, bonis et juribus Imperii, tam in Flandria et Comitatu Cameracensi ac in Burgundia, quam alibi per Dominum Philippum de Valesio, qui se dicit Regem Francie, et alios multipliciter et notorie attemptatas et dudum continuatas, in ipsius Imperii scandalum non modicum et gravamen et proinde volentes, ut tenemur, circa recuperacionem et reintegracionem dictorum locorum, bonorum et jurium efficaciter favente domino laborare, disposuimus et constanti proposito firmavimus esse personaliter cum exercitu valido inter villas de Mointz et Byns in Hanonia die Veneris proxima ante festum Beati Thome Apostoli, exinde directe contra di-

rium Imperii quasdam sentencias et Judicia
 Edicto perpetuo contulerit et aliquas seu aliqua proferre . . .
 juris ordine ac stilo sue Imperialis curie solempniter obser-
 vatis de ejus Principum ac Nos volentes
 ad noticiam Principum et Baronum Imperii tunc abinde ab-
 sencium predictas sentencias et Judicia antedicta producere
 et ea insinuare cum quibusdam aliis mandatis no-
 bis ab eadem specialiter commissis, honorem et statum Sacri
 Romani Imperii tangentibus, vobis sua auctori-
 tate predicta precipimus et mandamus in fide, qua Sacro
 Imperio astriccius tenemini, firmiter injungentes et nichilomi-
 nus vos monentes primo, secundo et tertio ac uno termino
 peremptorio pro omnibus ac sub pena privacionis jurium,
 honorum, privilegiorum, libertatum et feodorum, que a
 Sacro Romano Imperio dinoscuntur optinere, quatinus co-
 ram nobis die lune proximo post instans festum sancti Dio-
 nisi apud Herk sufficienter et tempestive comparentes, recita-
 tionem ac insinuacionem predictorum sententiarum et judi-
 ciorum ac aliorum nostrorum, immo verius sedis Imperia-
 lis mandatorum audituri, ulteriusque staturi & recepturi,
 quod juris fuerit et consonum cum incinuacione, quod si
 non veneritis, aut ea non curaveritis adimplere, ut tenemini, nos
 contra vos ad privacionem predictorum procedemus, prout de
 jure ac consuetudine curie Imperialis, cui nunc in ipso vica-
 riatu praesidemus, fuerit procedendum. Datum apud Mach-
 liniam XVlll. die Septembris, anno regni dicti Domini Im-
 peratoris vicesimo quarto, Imperii vero sui undecimo.

Copie tirée d'après l'Original reposant dans les Chartres de Brabant.

Edwardus Dei gratia Rex Anglie, Dominus Hibernie et Dux Aquittanie ac Sacri Romani Imperii per totam Alemanniam et Germaniam ac universas et singulas earum provincias sive partes Vicarius generalis, illustri principi Johanni Brabantie, Lotharingie et Lemburghie Duci, consanguineo suo carissimo salutem et omne bonum. Quia Serenissimus Princeps Dominus Ludovicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus apud Confluenciam imperialiter nuper sedens, de deliberato plurium Principum, Electorum et aliorum suorum et Imperii fidelium ibidem tunc existentium consilio et assensu inter alia edicto perpetuo statuit et sanxit, quod omnes cujuscunque dignitatis, status, aut condicionis existentes sui et ipsius Imperii dicioni subditi, auctoritate Imperiali legitime premoniti, debeant sibi vel suo Vicario pro defensione, conservacione et recuperacione bonorum, honorum et Jurium Imperii sub penis dictis in dicto statuto contentis parere et pro viribus opem ferre. Nos attendentes occupaciones injuriosas et usurpaciones ac detenciones indebitas super locis, bonis et juribus Imperii, tam in Flandria et Comitatu Cameracensi ac in Burgundia, quam alibi per Dominum Philippum de Valesio, qui se dicit Regem Francie, et alios multipliciter et notorie attemptatas et dudum continuatas, in ipsius Imperii scandalum non modicum et gravamen et proinde volentes, ut tenemur, circa recuperacionem et reintegracionem dictorum locorum, bonorum et jurium efficaciter favente domino laborare, disposuimus et constanti proposito firmavimus esse personaliter cum exercitu valido inter villas de Mointz et Byns in Hanonia die Veneris proxima ante festum Beati Thome Apostoli, exinde directe contra di-

rium Imperii quasdam sentencias et Judicia
 Edicto perpetuo contulerit et aliquas seu aliqua proferre . . .
 juris ordine ac stilo sue Imperialis curie solempniter obser-
 vatis de ejus Principum ac Nos volentes
 ad noticiam Principum et Baronum Imperii tunc abinde ab-
 sencium predictas sentencias et Judicia antedicta producere
 et ea insinuare cum quibusdam aliis mandatis no-
 bis ab eadem specialiter commissis, honorem et statum Sacri
 Romani Imperii tangentibus, vobis sua auctori-
 tate predicta precipimus et mandamus in fide, qua Sacro
 Imperio astriccius tenemini, firmiter injungentes et nichilomi-
 nus vos monentes primo, secundo et tertio ac uno termino
 peremptorio pro omnibus ac sub pena privacionis jurium,
 honorum, privilegiorum, libertatum et feodorum, que a
 Sacro Romano Imperio dinoscuntur optinere, quatinus co-
 ram nobis die lune proximo post instans festum sancti Dio-
 nisi apud Herk sufficienter et tempestive comparentes, recita-
 tionem ac insinuacionem predictorum sententiarum et judi-
 ciorum ac aliorum nostrorum, immo verius sedis Imperia-
 lis mandatorum audituri, ulteriusque staturi & recepturi,
 quod juris fuerit et consonum cum incinuacione, quod si
 non veneritis, aut ea non curaveritis adimplere, ut tenemini, nos
 contra vos ad privacionem predictorum procedemus, prout de
 jure ac consuetudine curie Imperialis, cui nunc in ipso vica-
 riatu praesidemus, fuerit procedendum. Datum apud Mach-
 liniam XVlll. die Septembris, anno regni dicti Domini Im-
 peratoris vicesimo quarto, Imperii vero sui undecimo.

Copie tirée d'après l'Original reposant dans les Chartres de Brabant.

Edwardus Dei gratia Rex Anglie, Dominus Hibernie et Dux Aquittanie ac Sacri Romani Imperii per totam Alemanniam et Germaniam ac universas et singulas earum provincias sive partes Vicarius generalis, illustri principi Johanni Brabantie, Lotharingie et Lemburghie Duci, consanguineo suo carissimo salutem et omne bonum. Quia Serenissimus Princeps Dominus Ludowicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus apud Confluenciam imperialiter nuper sedens, de deliberato plurium Principum, Electorum et aliorum suorum et Imperii fidelium ibidem tunc existentium consilio et assensu inter alia edicto perpetuo statuit et sanxivit, quod omnes cujuscunque dignitatis, status, aut condicionis existentes sui et ipsius Imperii dicioni subditi, auctoritate Imperiali legitime premoniti, debeant sibi vel suo Vicario pro defensione, conservacione et recuperacione bonorum, honorum et Jurium Imperii sub penis dictis in dicto statuto contentis parere et pro viribus opem ferre. Nos attendentes occupaciones injuriosas et usurpaciones ac detenciones indebitas super locis, bonis et juribus Imperii, tam in Flandria et Comitatu Cameracensi ac in Burgundia, quam alibi per Dominum Philippum de Valesio, qui se dicit Regem Francie, et alios multipliciter et notorie attemptatas et dudum continuatas, in ipsius Imperii scandalum non modicum et gravamen et proinde volentes, ut tenemur, circa recuperacionem et reintegracionem dictorum locorum, bonorum et jurium efficaciter favente domino laborare, disposuimus et constanti proposito firmavimus esse personaliter cum exercitu valido inter villas de Mointz et Byns in Hanonia die Veneris proxima ante festum Beati Thome Apostoli, exinde directe contra di-

rium Imperii quasdam sentencias et Judicia
 Edicto perpetuo contulerit et aliquas seu aliqua proferre . . .
 juris ordine ac stilo sue Imperialis curie solempniter obser-
 vatis de ejus Principum ac Nos volentes
 ad noticiam Principum et Baronum Imperii tunc abinde ab-
 sencium predictas sentencias et Judicia antedicta producere
 et ea insinuare cum quibusdam aliis mandatis no-
 bis ab eadem specialiter commissis, honorem et statum Sacri
 Romani Imperii tangentibus, vobis sua auctori-
 tate predicta precipimus et mandamus in fide, qua Sacro
 Imperio astriccius tenemini, firmiter injungentes et nichilomi-
 nus vos monentes primo, secundo et tertio ac uno termino
 peremptorio pro omnibus ac sub pena privacionis jurium,
 honorum, privilegiorum, libertatum et feodorum, que a
 Sacro Romano Imperio dinoscuntur optinere, quatinus co-
 ram nobis die lune proximo post instans festum sancti Dio-
 nysi apud Herk sufficienter et tempestive comparentes, recita-
 tionem ac insinuacionem predictorum sententiarum et judi-
 ciorum ac aliorum nostrorum, immo verius sedis Imperia-
 lis mandatorum audituri, ulteriusque staturi & recepturi,
 quod juris fuerit et consonum cum incinuacione, quod si
 non veneritis, aut ea non curaveritis adimplere, ut tenemini, nos
 contra vos ad privacionem predictorum procedemus, prout de
 jure ac consuetudine curie Imperialis, cui nunc in ipso vica-
 riatu praesidemus, fuerit procedendum. Datum apud Mach-
 liniam XVlll. die Septembris, anno regni dicti Domini Im-
 peratoris vicesimo quarto, Imperii vero sui undecimo.

Copie tirée d'après l'Original reposant dans les Chartres de Brabant.

Edwardus Dei gratia Rex Anglie, Dominus Hibernie et Dux Aquittanie ac Sacri Romani Imperii per totam Alemanniam et Germaniam ac universas et singulas earum provincias sive partes Vicarius generalis, illustri principi Johanni Brabantie, Lotharingie et Lemburghie Duci, consanguineo suo carissimo salutem et omne bonum. Quia Serenissimus Princeps Dominus Ludowicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus apud Confluenciam imperialiter nuper sedens, de deliberato plurium Principum, Electorum et aliorum suorum et Imperii fidelium ibidem tunc existentium consilio et assensu inter alia edicto perpetuo statuit et sanxivit, quod omnes cujuscunque dignitatis, status, aut condicionis existentes sui et ipsius Imperii dicioni subditi, auctoritate Imperiali legitime premoniti, debeant sibi vel suo Vicario pro defensione, conservacione et recuperacione honorum, honorum et Jurium Imperii sub penis dictis in dicto statuto contentis parere et pro viribus opem ferre. Nos attendentes occupaciones injuriosas et usurpaciones ac detenciones indebitas super locis, bonis et juribus Imperii, tam in Flandria et Comitatu Cameracensi ac in Burgundia, quam alibi per Dominum Philippum de Valesio, qui se dicit Regem Francie, et alios multipliciter et notorie attemptatas et dudum continuatas, in ipsius Imperii scandalum non modicum et gravamen et proinde volentes, ut tenemur, circa recuperacionem et redintegracionem dictorum locorum, honorum et jurium efficaciter favente domino laborare, disposuimus et constanti proposito firmavimus esse personaliter cum exercitu valido inter villas de Mointz et Byns in Hanonia die Veneris proxima ante festum Beati Thome Apostoli, exinde directe contra di-

Etos occupatores et detentores illicitos potencius, quo poterimus progressuri, et ideo vos, ut fidelem, potentem et precipuum Imperii, ex corde rogamus et premunimus, vos nichilominus in fide, qua Sacro Romano Imperio tenemini, ac sub penis in dicto statuto et aliis in jure contentis firmiter iniungentes ac peremptorie vos citantes quatenus juxta nobilitatis vestre decenciam et vestre potencie qualitatem ad dictos diem et locum cum ea, qua poteritis, hominum armatorum multitudine personaliter accedatis, nobiscum ulterius in manu forti pro recuperacione dictorum locorum, bonorum et jurium nostris sumtibus profecturi, vestrumque consilium et auxilium super hiis nobis fideliter impensuri. Securi quod, si sic ad nos venire et nobis in hac parte subvenire non curaveritis, ut debetis, contra vos ad inflictionem penarum predictarum, prout justum fuerit, procedemus. Datum apud Andwerpiam XX. die Novembris, anno regni dicti Domini Imperatoris vicesimo quarto, Imperii vero sui undecimo.

Metzler, Johann W.

Diss. inaug. de vicariis Imp. Rom. Germ., speciatim de vicariatu Germaniae
Inferioris, Eduardo III. Angliae regi a. 1338. commissio

Argentoratum 1778

4 Diss. 5260#Beibd.9

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11050633-1

VD18 10330399-004